

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta životního prostředí

Katedra ekologie

Bakalářská práce

Testování kosmetiky na zvířatech

Michaela Stejskalová

© 2020 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Testování kosmetiky na zvířatech" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu své bakalářské práce prof. RNDr. Vladimírovi Bejčkovi, CSc. za odborné vedení mé práce. Zvláštní poděkování patří prof. RNDr. Karlovi Šťastnému, CSc. za užitečné rady a pomoc v průběhu zpracování.

Testování kosmetických přípravků na zvířatech

Testing cosmetics on animals

Abstrakt

Ve své bakalářské práci se věnuji celosvětové problematice testování kosmetiky na zvířatech.

První část mé bakalářské práce je pojata teoreticky formou rešerše. Zde se zabývám testováním kosmetických přípravků na zvířatech ve světě od úplného začátku testování. Dále přibližuji důležité pojmy pro mou práci a zmiňuji, o jakých zvířatech se v mé práci konkrétně jedná, a jaké typy testů podstupují. V několika kapitolách se věnuji právní úpravě a jejím nejdůležitějším milníkům v právu ochrany zvířat z hlediska testování kosmetických přípravků na zvířatech a poukazuji na jejich nedostatky. V mé práci také vyzdvihuji na organizace, které se zabývají ukončením testování kosmetiky na zvířatech. Na konci teoretické části probírám téma alternativních metod testování. Pokusím se odpovědět na otázku, zda všechny právní předpisy a regulace opravdu omezily nebo úplně zastavily testování kosmetických přípravků na zvířatech a jejich následné uvádění na trh.

Druhá část, která je praktického charakteru, je věnována porovnání a shrnutí odpovědí na otázky mnou pokládané veřejnosti pomocí internetového dotazníku. Zde zkoumám povědomí mého okolí ohledně zkoumané problematiky.

Docházím k závěru, že společnost není dostatečně informována ohledně existence alternativních metod. Někteří lidé se domnívají, že testování produktů na zvířatech před uvedením do prodeje je stále nutné, a nevědí, jak poznat kosmetický produkt, který nebyl testován na zvířatech.

Klíčová slova: testování kosmetiky, alternativní metody, zvíře, pokusné zvíře, kosmetika, zákony, zákazy, pokusy

Abstract

In my bachelor thesis I deal with testing cosmetics on animals which is a worldwide problem.

The first part of my thesis is theoretical in the form of research. First of all I deal with problems of cosmetics testing on animals since the very beginning. Next I describe concepts important for my bachelor thesis, and I mention some of the animals on which is cosmetics tested on, follows up with types of tests they are participated in. In several chapters I deal with the legislation and its most important milestones in the protection of animals in law in terms of testing cosmetics on animals, and point out their imperfections. In my bachelor thesis I also write about organizations dealing with the ending of testing cosmetics on animals. In the end of theoretical part I mention theme of alternative methods of testing. I will try to answer the question whether all legislation and regulations have really reduced or stopped test cosmetics on animals and its marketing.

The second part, which is practical, I focused on comparing and summarizing, according to the answers to questions asked by the public using an internet questionnaire. Here I examine the awareness of my surroundings regarding the researched issue.

I come to the conclusion that people are not sufficiently informed about the existence of alternative methods. Some people believe that testing products on animals before they are marketed is still necessary, and do not know how to identify a cosmetic product that has not been tested on animals.

Keywords: testing cosmetics, alternative methods, animals, research animal, cosmetics, laws, obligations, experiments

Obsah

1. Úvod.....	7
2.Historie testování kosmetiky na zvířatech	9
2.1 Historický vývoj.....	9
2.Pojem zvířete, pokusného zvířete a jeho postavení v právním řádu	10
Zvíře.....	10
3.Zvířata využívaná k testování kosmetických produktů.....	12
4.Typy testování.....	14
5.Nadnárodní právní úprava.....	16
5.1 Právní úprava v Evropské Unii	16
5.2 Testování v České republice	18
5.3 Testování v Číně	19
5.4 Testování v USA.....	20
5.5 Shrnutí právní úpravy	21
6.Světové organizace proti testování kosmetických přípravků na zvířatech	23
7.Netestované produkty	24
7.1 Označené certifikáty	24
8.Použití alternativních metod	26
8.2 Typy alternativních metod	26
8.3 Instituce zabývající se alternativními metodami.....	28
8.4 Shrnutí alternativních metod.....	29
9.Praktická část	30
9.1. Shrnutí praktické části.....	53
10.Závěr	54
11.Seznam použité literatury	55

1. Úvod

Každý evropský spotřebitel průměrně použije sedm různých kosmetických produktů denně.¹ Mezi tyto kosmetické produkty se řadí například make-up, mýdlo, šampon, ale také parfémy a mnohé další. Ročně umírají statisíce zvířat po celém světě kvůli testování kosmetických produktů, ačkoliv jsou již známy alternativní metody, které testování na zvířatech nahrazují. Proč se stále ve velké části světa testuje a smí testovat na zvířatech, když to není nutné? Není divu, že lidé zavedli testování na zvířatech. V době vzniku kosmetických produktů bylo potřeba otestovat jejich nezávadnost pro spotřebitele a chránit tak lidstvo před vedlejšími účinky. Bohužel tehdy neexistoval jiný způsob, jak je otestovat než právě testováním na zvířatech. Nyní, kdy už je známo několik druhů alternativních metod, je třeba, aby se začalo od testování kosmetiky na zvířatech zcela ustupovat. Ačkoliv se o zrušení několik zemí světa snaží, momentálně nejsou zákony natolik přísné, aby se testování úplně zrušilo. Až 80 % států ve světě stále testování kosmetických produktů na zvířatech schvaluje.² V posledních letech o celosvětové zrušení testování kosmetiky na zvířatech usiluje nespočet světových organizací a hnutí. Zákony některých zemí se snaží testování právně upravit, přesto jsou v zákonech a nařízeních skulinky, které obcházejí a míjejí úplné zrušení.

V mé práci se z části věnuji právnímu pojetí této celosvětové problematiky. Dále se snažím poukázat na jeho historický vývoj až do současnosti a přibližuji zde přístup jednotlivých zemí či kontinentů po celém světě k této tématice.

Téma jsem si zvolila z důvodu jeho důležitosti, nedostatečnému lidskému zájmu, ale v neposlední řadě také z osobních důvodů, jelikož používám nespočet kosmetických produktů. S problematikou testování kosmetických přípravků na zvířatech jsem se setkala již dříve, když jsem pracovala u jedné kosmetické společnosti, která se snaží o přijetí alternativních metod namísto testování na zvířatech. A od té doby se o dané téma zajímám. Mezi podklady k mé práci se řadí zejména zákony, odborná literatura a internetové zdroje.

¹ Testy kosmetiky na zvířatech? EU chce rozšířit zákaz do celého světa, tlačí i na Čínu – EURACTIV.cz. EURACTIV.cz – *Evropská unie v českých souvislostech* [online]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/news/testy-kosmetiky-na-zviratech-eu-chce-rozsirit-zakaz-do-celeho-sveta-tlaci-i-na-cinu/>

² Zákaz testů kosmetiky na zvířatech je na spadnutí - Aktual24.cz. *Aktuální zpravodajství z domova i ze světa* - Aktual24.cz. Dostupné z: <https://www.aktual24.cz/zpravy/12190-sance-pro-neme-tvare-globalni-zakaz-testu-kosmetiky-na-zviratech-muze-podporit-novy-kongres-usa>

Cíl této práce spočívá v analýze právních úprav vztahujících se k testování kosmetických přípravků a následným využitím komparativních metod při srovnávání různých právních úprav. Také jde o shromáždění a ucelení informací a dat. Dále jde o textové a grafické zpracování informací o povědomí mého okolí ohledně uvedeného tématu za pomoci odpovědí na mnou pokládané otázky.

2. Historie testování kosmetiky na zvířatech

Abychom se mohli věnovat celému procesu problematiky testování na zvířatech, je třeba uvést historický vývoj od počátků tohoto problému. V této krátké kapitole tedy zmíním hlavní mezní události, které vedly k zavedení a následným zákazům testování na zvířatech v dávné minulosti.

2.1 Historický vývoj

Klíčovým milníkem ve světě pro zavedení a kladení důrazu na testování kosmetických produktů na zvířatech byla chyba, která vedla ke kompletní změně farmaceutického průmyslu. V roce 1937 farmaceutická společnost vynalezla lék na streptokokové infekce, který šel do prodeje bez jakéhokoliv vědeckého výzkumu. Později se tento lék ukázal pro člověka jako vysoce jedovatý. Lékem se otrávil více než 100 lidí. Tato epidemie vedla k přijetí zákona v roce 1938 nazvaného *Zákon o potravinách, lécích a kosmetice USA*. Ten prosazoval přísnější pokyny pro kosmetické výrobky. Poté, co byl tento zákon schválen, společnosti hledaly zvířata, aby otestovaly své výrobky.

Dne 27. července 1976 vydala rada Evropského hospodářského společenství *Směrnici Rady 76/768/EHS o sblížení právních předpisů členských států týkajících se kosmetických prostředků*.

Až do roku 1986 se Evropa úpravě testování na zvířatech nevěnovala. Dne 18.3.1986 byla přijata *Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely*, která vstoupila v platnost dne 1.1.1991. Česká republika k Dohodě přistoupila dne 1.10.2003. Všichni ti, kteří Dohodu podepsali, stvrzují, že každý člověk má mravní povinnosti respektovat všechna zvířata a brát ohledy na to, že mohou trpět a pamatovat si. Na druhou stranu však připouštějí důležitost používat zvířata na testování kvůli bezpečnosti a ochraně zdraví. Signatáři Dohody se tedy rozhodli omezit používání zvířat k pokusným a vědeckým účelům a tam, kde to jde, má člověk povinnost nahradit zvířata jinými alternativními metodami.

Dne 28. listopadu 1986 nabyla účinnosti *Směrnice Rady 86/609/EHS o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se ochrany zvířat používaných pro pokusné a jiné vědecké účely*. Stanovila pravidla a podmínky pro testování na zvířatech, která nesou platnost na území členských států tehdy Evropského hospodářského společenství, jakožto předchůdce Evropské Unie.

2. Pojem zvířete, pokusného zvířete a jeho postavení v právním řádu

Zvíře

Vymezení pojmu zvíře nalezneme v § 494 v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, (dále jen „NOZ“), který vymezuje zvíře jako „Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.“³ Díky novému vymezení, ze kterého vyplývá, že zvíře není bráno jako věc, je mu poskytována větší právní ochrana. Nová skutečnost, která přišla s účinností tohoto zákona je ta, že se definice zvířete týká všech zvířat, pokud jsou schopna cítit a vnímat bolest nebo stres. Definice ze zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání (dále jen „zákon na ochranu zvířat“), který byl účinný předtím, se vztahovala jen na obratlovce. Doslovně tento zákon definuje zvíře „zvířetem je každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo“⁴

Pokusné zvíře

Vymezení pojmu pokusné zvíře nalezneme v § 3 písm. j), který vymezuje pokusné zvíře jako „živého obratlovce, s výjimkou člověka, včetně samostatně se živících larválních forem a plodů savců od poslední třetiny jejich běžného vývoje, který je nebo má být použit k pokusům; za pokusné zvíře se považuje také zvíře, které je v ranějším stadiu vývoje, než je stadium samostatně se živících larválních forem a plodů savců od poslední třetiny jejich běžného vývoje, pokud má být zvířeti umožněno žít nad rámec tohoto stadia vývoje a v důsledku prováděných pokusů je pravděpodobné, že po dosažení tohoto stadia vývoje je postihne bolest, utrpení, strach nebo trvalé poškození. Za pokusné zvíře se považují také živí hlavonožci“⁵. Právní úprava vymezuje pokusné zvíře na obratlovce z toho důvodu, že je vědecky dokázáno, že cítí a pamatuje si bolest. V praxi bývá nejčastěji k pokusům používána zejména laboratorní myš, laboratorní potkan, křeček, králík, morče, kočka, pes, ryby, obojživelníci a další.⁶

³ § 494, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴ § 3 písm. a) zákona č. 246/1992 Sb., zákon na ochranu zvířat proti týrání

⁵ § 3 písm. j) zákona č. 246/1992 Sb., zákon na ochranu zvířat proti týrání Tamtéž

⁶ Tamtéž

Pokusné zvíře je jakékoliv zvíře, na kterém se provádějí pokusy. Podle § 3 písm. t) zákona č. 246/1992 Sb., zákona na ochranu zvířat proti týrání, zahrnuje pojem i zvířata laboratorní.

Pokus

Vymezení pojmu pokus nalezneme v § 3 písm. t), zákona č. 246/1992 Sb., zákon na ochranu zvířat proti týrání, který vymezuje pokus jako *„jakékoli invazivní či neinvazivní použití zvířete pro pokusné nebo jiné vědecké účely se známým nebo neznámým výsledkem nebo pro vzdělávací účely, které může zvířeti způsobit bolest, utrpení, strach nebo trvalé poškození nejméně o intenzitě odpovídající vpichu jehly podle běžné veterinární praxe. Pokusem se rozumí rovněž jakýkoli způsob jednání, který má nebo může vést k tomu, že se zvíře narodí nebo vylihne nebo že vznikne a je zachována geneticky modifikovaná linie zvířete v takovém stavu; usmrcení zvířete pouze pro využití jeho orgánů nebo tkání se za pokus nepovažuje“*⁷

⁷ § 3 písm. t), zákon č. 246/1992 Sb., zákon na ochranu zvířat proti týrání

3. Zvířata využívaná k testování kosmetických produktů

Testování kosmetiky a složek v nich obsažených se nejčastěji provádí na myších, potkanech, králících, rybách, ale také na kočkách, psech a v některých případech dokonce opicích či dalších zvířatech. V této kapitole krátce přiblížím nejvyužívanější laboratorní zvířata, která jsou využívána k některým typům testů kosmetických produktů a jejich chemických složek.

Králík

Králík domácí (*Oryctolagus cuniculus*) je domestikovanou formou králíka divokého (*Oryctolagus cuniculus*). Řadí se do čeledi zajícovitých (Leporidae) a řádu zajíců (Lagomorpha).⁸ V současné době existuje přes 100 plemen králíků, která se liší svým tvarem a velikostí těla, délkou a velikostí uší či barvou srsti. Plemena jsou rozdělována na zakrslá, malá, střední a velká. Jako pokusná zvířata jsou králíci využíváni už od minulého století. Využívají se zejména ve fyziologii, toxikologii, farmakologii, mikrobiologii, onkologii.⁹

Králíci jsou v oblasti testování kosmetických přípravků a složek v nich obsažených nejčastěji využíváni k tzv. Dreizovu testu neboli testu oční dráždivosti. Dále se také využívají k testu kožní dráždivosti nebo testům fototoxicity a fotosenzibilizace.¹⁰

Myš

Jedná se o jedno z nejčastěji používaných laboratorních zvířat. Její původ je odvozován od myši domácí (*Mus musculus*). Systematicky se řadí do čeledi myšovitých (Muridae) a řádu hlodavců (Rodentia).¹¹ Provádějí se na nich zejména testy fototoxicity a fotosenzibilizace.

⁸ JEBAVÝ Lukáš a kol, *Chov laboratorních zvířat*. Česká zemědělská univerzita v Praze, 2012, str.86

⁹ JEBAVÝ Lukáš a kol, *Chov laboratorních zvířat*. Česká zemědělská univerzita v Praze, 2012, str.86 a násl.

¹⁰ Pokusy na zvířatech. *Pokusy na zvířatech* [online]. Dostupné z: <http://www.pokusynazviratech.cz/>

¹¹ JEBAVÝ Lukáš a kol, *Chov laboratorních zvířat*. Česká zemědělská univerzita v Praze, 2012, str.51

Potkan

Předkem laboratorního potkana je potkan (*Rattus norvegicus*), který patří do čeledi myšovitých (Muridae) a řádu hlodavců (Rodentia). Laboratorní potkan bývá často v praxi označován a nazýván jako laboratorní krysa.¹² Potkan je spolu s myší nejpoužívanější laboratorní zvíře. Potkani jsou využíváni zejména pro zjištění toxicity a teratogenity. Dále jsou využíváni ve farmakologii, onkologii, endokrinologii či experimentální chirurgii.¹³ Stejně jako králíci a myši, jsou potkani využíváni při testech fototoxicity a fotosenzibilizace.

Křeček

K laboratorním a pokusným účelům se nejvíc využívá křeček zlatý neboli syrský (*Mesocricetus auratus*), patří do čeledi křečkovitých (Cricetidae) a řádu hlodavců (Rodentia).¹⁴ Křeček syrský se stal velmi vyhledávaným laboratorním zvířetem, a to vzhledem ke své snadné množivosti, krátké březosti a zejména snadnému chovu v laboratorních podmínkách. Je využíván například ve fyziologii, mikrobiologii, farmakologii, virologii či právě pro testování kosmetických produktů.

Morče

Laboratorní morče (*Cavia aperea*) je domestikovanou formou morčete peruánského (*Cavia aperea*), patří do čeledi morčatovití (Caviidae) a řádu hlodavců (Rodentia). Užití nejvíce nachází například ve farmakologii, virologii, imunologii, mikrobiologii, produkci sér a vakcín.¹⁵

¹² JEBAVÝ Lukáš a kol, *Chov laboratorních zvířat*. Česká zemědělská univerzita v Praze, 2012, str.60

¹³ JEBAVÝ Lukáš a kol, *Chov laboratorních zvířat*. Česká zemědělská univerzita v Praze, 2012, str.60 a násl.

¹⁴ Tamtéž, str.75

¹⁵ JEBAVÝ Lukáš a kol, *Chov laboratorních zvířat*. Česká zemědělská univerzita v Praze, 2012, str. 69

4. Typy testování

K testování bezpečnosti nových látek a konečných produktů před vstupem na trh se provádí několik typů testů. Možností testování chemických složek a produktů je celá řada. Já zde zmíním nejčastější typy testů, které byly nebo jsou celosvětově nejpoužívanější, a přiblížím jejich princip. Mezi ně patří hlavně test oční dráždivosti, který zajišťuje bezpečnost látky či produktu i po zasažení oblasti očí. Kromě testu oční dráždivosti se provádějí také testy na kožní dráždivost. Dále jsou praktikovány testy toxicity, teratogenity, karcinogenity, mutagenity či toxikokinetiky, mezi ty méně časté patří pak fototoxicita a fotosenzibilizace.

Jako první chci vyzdvihnout **Draizův oční test neboli test oční dráždivosti**. Tento test je využíván ke zjištění oční dráždivosti po přímé aplikaci látky do oka. Používá se k otestování dráždivých vlastností a leptajících účinků. Jsou k němu využíváni králíci. Konkrétně minimálně tři králíci ke každému testu jedné látky. Vyšší počet je využíván v případě nejednoznačných výsledků. Králíci jsou při testu znehybněni a při vědomí jim je látka aplikována prvně do jednoho oka, a poté do druhého oka kvůli kontrole. Důvod, proč se k testování používají králíci je ten, že králíci produkují méně slz než lidské oko. Nejsou tím pádem schopni látku vyplavit a tím dojde k řádnému otestování toxicity. Snadnou aplikaci zajišťuje fakt, že králíci nemají mrkací reflex. Žádné bolest tišící prostředky nejsou králíkům poskytovány.

Další prováděný je **test kožní dráždivosti**. Stejně tak jako u testu oční dráždivosti, i tady jsou třeba nejméně tři králíci k testování jedné látky. Případně jsou používána i morčata. Tento test je používán ke stanovení agresivity látky aplikované na kůži. Test vyžaduje aplikování zkoušené látky na jejich oholená, a vrchní vrstvy pokožky zbavená, záda. Zvířatům se po několika hodinách, dnech nebo až týdnech objeví známky zčervenání, otoků, zánětů, praskání kůže a tvorba vředů.

Mezi další nutné testy patří **testy toxicity**, těch je hned několik. Toxicita znamená jedovatost či škodlivost látky pro organismus. Dělají se testy akutní toxicity, ty mají za úkol stanovit toxický účinek látky na celý organismus po aplikaci jedné dávky. K tomuto testu jsou využíváni potkaní. Na test akutní toxicity jedné látky se obvykle využívá 15-30 potkanů. Látka je do těla zvířeti podávána orálně, injekčně či inhalačně. Celý test se provádí bez bolest tišících prostředků. Zvířata jsou po užití látky několik dnů sledována a jakékoliv projevy otravy jsou zaznamenávány. Mezi symptomy patří nadměrné slinění, krvácení z očí, nosu nebo konečníku, změny

krvniho tlaku, ztráta váhy, poškození vnitřních orgánů, vnitřní krvácení, třes, průjem, koma, poruchy dýchání nebo křeče. Zvířata obvykle během testu umírají. Pokud nezemřou, jsou na konci pokusu usmrcena za účelem provedení pitvy. Jedním z typu testu toxicity je test toxicity na celé tělo, který se nazývá **Test LD50 neboli lethal dose 50 %** (tzv. "poloviční smrtelná dávka"). Je to jeden z nejkřutějších testů, který se na zvířatech provádí. Cílem tohoto testu je určit, jaké největší množství látky způsobí smrt polovině z použitých zvířat pro test. Závěry vyvozené z těchto testů často neodpovídají skutečnosti pro člověka, vzhledem k značným mezidruhovým rozdílům ve vstřebávání látek, v jejich metabolismu a vylučování.¹⁶

Důležité u každé látky a produktu je také testování schopnosti poškození vyvíjejícího plodu. Tato schopnost se nazývá teratogenita. Cílem **testu teratogenity** je odhalit případné negativní účinky látek na vyvíjející se plod. Test probíhá tak, že se březím samicím potkanů po dobu 10 dnů podává zkoušená látka, zvířata jsou poté usmrcena a plod vyjmut. Změny u testovaných zvířat, které souvisejí s reprodukcí a vývojem plodu, jsou zaznamenávány a vyhodnocovány.

Jeden z nejkřutějších testů je **test toxikokinetiky**. Za nejkřutější ho lze považovat z toho důvodu, že při něm zvířata umřou ve všech případech. Zvířata jsou nucena požírat zkoumanou látku a následně jsou zabita. Poté se zkoumají jejich orgány, aby se zjistilo, jak se látka šíří v jejich tělech. Nejčastěji jsou k testu toxikokinetiky využíváni králíci a potkani.¹⁷

Poslední testy, které bych chtěla zmínit, jsou **testy fototoxicity a fotosenzibilizace**. Těmito testy se zjišťují reakce kůže na chemické látky, ke kterým dojde při působení světla. K těmto testům se využívají myši, potkani, králíci. Pozorované reakce kůže jsou často kvantitativně i kvalitativně zcela odlišné od srovnatelných reakcí lidské kůže. Cílem je opět zjistit jaká největší možná dávka látky způsobí smrt polovině jedinců ve skupině.¹⁸

Dále jsou prováděny testy mutagenity (mutagenita = schopnost způsobit genetické poruchy) nebo test karcinogenity (karcinogenita = schopnost způsobit rakovinu).

¹⁶ Pokusy na zvířatech. *Pokusy na zvířatech* [online]. Dostupné z: <http://www.pokusynazviratech.cz/>

¹⁷ Zvítězili jsme! Evropa končí s kosmetikou testovanou na zvířatech! [online]. [pokusunazviratech.cz](http://www.pokusynazviratech.cz/konec-krute-kosmetiky-v-evrope.htm), Dostupné z: <http://www.pokusynazviratech.cz/konec-krute-kosmetiky-v-evrope.htm>

¹⁸ Pokusy na zvířatech. *Pokusy na zvířatech* [online]. Dostupné z: <http://www.pokusynazviratech.cz/>

5. Nadnárodní právní úprava

Každá země se staví k právní úpravě testování kosmetických přípravků na zvířatech jinak. V této kapitole se snažím poukázat na vývoj a současný stav postavení k testování kosmetických přípravků na zvířatech v zemích, které jsou pro světový kosmetický trh nejvýznamnější. Ačkoliv pro Českou republiku a ostatní členské státy Evropské unie je právní úprava testování na zvířatech a jeho omezení v současné době naprostou samozřejmostí, v 80 % zemí světa je testování na zvířatech stále legální.

Zákaz testování na zvířatech je zavedený i v několika dalších zemích mimo Evropskou unii, a to například v Izraeli, Turecku, Indii, Taiwanu, Jižní Korei, Novém Zélandu a Guatemale. Na cestě k zákazu testování kosmetiky na zvířatech je také Rusko, Ukrajina, Argentina, Chile, Kolumbie, Kanada, Brazílie, Japonsko, USA a Austrálie.¹⁹

5.1 Právní úprava v Evropské Unii

V Evropské Unii, jakožto největším trhu s kosmetikou z celého světa, platí zákaz testování kosmetických výrobků od roku 2004, a testování obsažených dílčích složek v kosmetických výrobcích od roku 2009. Platí i zákaz dovozu a prodeje takto otestované kosmetiky od roku 2013, v praxi však zákaz funguje jen částečně. Ačkoliv se v zemích Evropské Unie kosmetika testovaná na zvířatech prodávat nesmí, některé firmy toto nařízení obcházejí. Firmy totiž mohou otestovat své produkty v jiných zemích, nejčastější však v Číně, kde testování na zvířatech povolené stále je. Poté výrobky otestují i některou alternativní metodou a hrdě je jako produkt „netestovaný na zvířatech“ prodávají v zemích Evropské Unie.

V Evropské unii se právně upravilo testování kosmetických výrobků v roce 2003, kdy Evropská Unie vydala **směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2003/15/ES dne 27. února 2003**, kterou se mění směrnice Rady 76/768/EHS *o sblížení právních předpisů členských států týkajících se kosmetických prostředků*. Ta zajišťovala, že kosmetické přípravky testované na zvířatech jsou ve volném oběhu,

¹⁹ Živočišné suroviny IV. díl - Testování na zvířatech | Econe blog. *E-shop s ekologickými produkty pro vaši domácnost* | Econe.cz [online]. Dostupné z: <https://www.econe.cz/blog/zivocisne-suroviny-iv-dil-testovani-na-zviratech/>

a spotřebitelům zaručovala vysokou úroveň ochrany.²⁰ Nová směrnice z roku 2003 zakazuje konečné kosmetické výrobky testovat na zvířatech a přiklání se k postupnému zvyšování používání alternativních metod.

Rok 2009 byl pro testování na zvířatech obzvlášť přelomový, a to ve prospěch pokusných zvířat. V březnu roku 2009 vešlo v platnost **Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1223/2009, o kosmetických přípravcích**, které vydal Evropský parlament a rada. Považuji za důležité zmínit definici probíraného pojmu „kosmetický přípravek“, který je v nařízení definován jako „*jakákoli látka nebo směs určená pro styk s vnějšími částmi lidského těla (pokožkou, vlasovým systémem, nehty, rty, vnějšími pohlavními orgány) nebo se zuby a sliznicemi ústní dutiny, výhradně nebo převážně za účelem jejich čištění, parfemace, změny jejich vzhledu, jejich ochrany, jejich udržování v dobrém stavu nebo úpravy tělesných pachů.*“ Z definice vyplývá, že se nařízení o kosmetických přípravcích nevztahuje na léky, zdravotnické prostředky nebo na biocidní přípravky. Toto nařízení zakazuje provádět na území Evropské unie testování kosmetických přísad nebo samotných produktů na zvířatech. Dále mimo jiné zakazuje dovoz a prodej všech testovaných kosmetických produktů na zvířatech po tomto datu. Jedná se i o přípravky, které obsahují alespoň jednu složku, která takovým testováním prošla. Uvádí se zde, že testování musí být nahrazeno alternativními metodami, ať jde o konečný produkt nebo jednotlivé složky. Tento zákon se týká i veškerých konečných produktů, nebo v nich obsažených ingrediencí, které byly testované na zvířatech mimo EU.²¹

Výjimkou v nařízení z roku 2009 jsou tři testy, na které se nařízení vztahuje s platností až od 11. března 2013. Těmi jsou testy toxicity po opakované dávce, testy reprodukční a testy toxikokinetiky. Bylo tomu tak z toho důvodu, že nebyly dosud známé žádné alternativní metody. V březnu 2013 dochází tedy k úplnému zákazu veškerých kosmetických testů na zvířatech bez výjimky. Na přísady a produkty, které byly testované před platností tohoto nařízení, zákaz neplatí. Zákaz platí pouze na nové složky a přípravky. Téhož dne přijala Komise sdělení o zkouškách na zvířatech a

²⁰ Směrnice Rady 76/768/EHS ze dne 27. července 1976 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se kosmetických prostředků

²¹ MÜLLEROVÁ, Hana, STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013

zákazu uvádění na trh a o současném stavu, pokud jde o alternativní metody v oblasti kosmetických přípravků.²²

Ačkoliv je nařízení platné bez výjimky, dodržování zákazu je už pouze na jednotlivých členských státech EU. Všechny státy ale nemusí mít potřebné finance či znalosti k provádění jednotlivých kontrol. A samotná Evropská unie nemá žádné kontrolní systémy k dodržování zákazu. V tomto ohledu vidím v nařízení velké nedostatky. Evropská unie by potřebovala stanovit přísné sankce, a stanovit pravidelné audity, které by věnovaly dostatečnou pozornost uvádění kosmetických produktů na trh na území Evropské unie. V únoru roku 2018 vydala EU tiskovou zprávu, kde uvedla prohlášení o snaze rozšířit zákaz testování kosmetiky na zvířatech v celosvětovém měřítku. Cílem je toho dosáhnout do roku 2023. Tlačí dokonce i na ostatní státy světa, zejména na Čínu.²³

5.2 Testování v České republice

Ochrana zvířat nebyla do roku 1855 na našem území nijak právně upravena. První regulací pokusů na zvířatech na našem území byl tzv. Vivisekční výnos ze 17. července 1885, které vydalo tehdejší Ministerstvo kultury a vzdělání. Týkal se „zastavení zneužívání, případně nadměrného používání pokusů na živých zvířatech (*vivisekci*)“. Reguloval používání zvířat k laboratorním pokusům.

Momentálně v České republice, jež je členským státem Evropské unie, platí Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1223/2009, o kosmetických přípravcích. Kontroly kosmetických firem v České republice provádí organizace Svoboda zvířat. Na jejich webových stránkách lze najít seznam ověřených značek, které jsou dostupné v České republice.²⁴

²² Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě ze dne 11. března 2013 o zkouškách na zvířatech a zákazu uvádění na trh a o současném stavu, pokud jde o alternativní metody v oblasti kosmetických přípravků.

²³ Animal testing of cosmetics: MEPs call for worldwide ban | News | European Parliament. [online]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180219IPR98116/animal-testing-of-cosmetics-meps-call-for-worldwide-ban>

²⁴ Kosmetika bez pokusů | Evropa v datech. Dostupné z: <https://www.evropavdatech.cz/clanek/8-kosmetika-bez-pokusu/>

5.3 Testování v Číně

Postoj Číny k testování na zvířatech je zcela odlišný od postoje evropských států. Zatímco Evropa usiluje o celosvětový zákaz testování, v Číně mají dokonce zákon o tom, že všechny dovezené kosmetické produkty musí být nejdříve otestované na zvířatech předtím, než půjdou do prodeje. Týká se to, jak kompletního produktu, tak i jednotlivých chemických složek obsažených v jednotlivých výrobcích. To znamená, že každá kosmetická značka, která chce dovážet a prodávat své produkty v Číně, musí platit za to, že se jejich výrobky podrobí testům na zvířatech prováděných třetí stranou.

Největší problematikou, která se s Čínou a testování kosmetických přípravků na zvířatech pojí, je obcházení některých firem v Evropě nařízení Evropské unie o kosmetických přípravcích díky čínským zákonům. Některé firmy nejdříve nechají jejich kosmetické výrobky v Číně otestovat na laboratorních zvířatech, a poté provedou jiné testy za pomoci alternativních metod, které Evropská unie schvaluje, aby je firma mohla prodávat i v Evropě. Některé firmy si dokonce poté na své výrobky i nalepí štítek „netestováno na zvířatech“, ačkoliv k testování na zvířatech došlo, jen v jiné zemi. Proto Evropská unie tlačí na Čínu kvůli zakazu testování na zvířatech i v jejich zemi.²⁵ Výjimku tvoří kosmetické produkty prodávané na internetových obchodech mimo území Číny, které jsou zasílány zákazníkům do Číny. Zde výrobky nemusí podléhat testování na zvířatech.²⁶

V roce 2014 čínská vláda oznámila, že přijme výsledky tří zkušebních metod bez použití zvířat, ale pouze pro kosmetiku, která se nepoužívá pro speciální účely, a která se vyrábí v Číně. V roce 2019, po několika letech tlacení od společnosti PETA, čínská vláda schválila další dvě alternativní metody testování bez použití zvířat v Číně. Jedná se o test kožní a oční dráždivosti. Ušetří bezpočet utrpení zvířat, kdy jim jsou látky kapány do očí a vtírají se na jejich kůži.

²⁵ Testy kosmetiky na zvířatech? EU chce rozšířit zákaz do celého světa, tlačí i na Čínu – EURACTIV.cz. EURACTIV.cz – Evropská unie v českých souvislostech [online]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/news/testy-kosmetiky-na-zviratech-eu-chce-rozsirit-zakaz-do-celeho-sveta-tlaci-i-na-cinu/>

²⁶ Testování kosmetiky na zvířatech není minulostí. Je-li vyvážena do Číny, výrobce ji testovat musí | Právo21 – Mediální platforma pro studenty, právníky i veřejnost. Právo21 – Mediální platforma pro studenty, právníky i veřejnost [online]. Dostupné z: <https://pravo21.online/domov-a-svet/testovani-kosmetiky-na-zviratech-neni-minulosti-je-li-vyvazena-do-ciny-vyrobce-ji-testovat-musi>

V současné době jsou zkoušky na zvířatech v Číně ze zákona stále vyžadovány u všech dovážených kosmetických prostředků a všech domácích kosmetických prostředků pro speciální použití, bez ohledu na to, kde byly vyrobeny.

Odlišný přístup k testování na zvířatech má Hongkong. Formálně sice spadá pod oblast, které podléhají čínské správě, k testování na zvířatech se ale nestaví tak striktně jako Čína. Na území Hongkongu proto mohou být prodávány i produkty pocházející od zahraničních výrobců, které testováním na zvířatech nikdy neprošly.²⁷

5.4 Testování v USA

Ačkoliv jsou Spojené státy americké druhým největším trhem s kosmetikou, stále patří mezi již zmíněných 80 % zemí, které kosmetiku stále na zvířatech testují.²⁸ Výjimku tvoří státy Kalifornie, Illinois a Nevada. Ačkoliv v Kalifornii je zákaz testování kosmetických produktů na zvířatech již od roku 2002, jejich dovoz a prodej jsou regulovány až od roku 2020. Ve všech těchto třech státech 1.1.2020 vešel v platnost nový zákon zakazující prodej a dovoz kosmetických produktů a jejich dílčích složek testovaných na zvířatech.²⁹ PETA prohlásila o zákazu Nevady:³⁰ „*I když nový zákon je určitě vzrušující pokrok, nejsme zcela připraveni nazvat tento zákon absolutním vítězstvím pro zvířata. Stejně jako kalifornský zákon obsahuje i výjimky pro produkty testované na zvířatech, aby splňovaly regulační požadavky federálních, státních nebo zahraničních zákonů. Jinými slovy, výrobky testované na zvířatech v zemích, jako je Čína, nepodléhají zákazu a mohou být stále prodávány v Nevadě.*“³¹ Kromě těchto tří států, New Jersey, New York a Virginie mají také zákony, které zakazují používání zkoušek na zvířatech, jsou-li k dispozici jiné vhodné alternativní testy. Zákaz dovozu a prodeje kosmetických produktů testovaných na zvířatech ve Spojených státech, jedné z největších světových ekonomik, by vyvinul další světový tlak na Čínu, aby ukončila svou politiku, a tlačil by tak na čínské kosmetické

²⁷ Testování kosmetiky na zvířatech není minulostí. Je-li vyvážena do Číny, výrobce ji testovat musí | Právo21 – Mediální platforma pro studenty, právníky i veřejnost. *Právo21 – Mediální platforma pro studenty, právníky i veřejnost* [online]. Dostupné z: <https://pravo21.online/domov-a-svet/testovani-kosmetiky-na-zviratech-neni-minulosti-je-li-vyvazena-do-ciny-vyrobce-ji-testovat-musi>

²⁸ Zákaz testů kosmetiky na zvířatech je na spadnutí - Aktual24.cz. *Aktuální zpravodajství z domova i ze světa - Aktual24.cz*. Dostupné z: <https://www.aktual24.cz/zpravy/12190-sance-pro-neme-tvare-globalni-zakaz-testu-kosmetiky-na-zviratech-muze-podporit-novy-kongres-usa>

²⁹ Cosmetics Tested on Animals Banned in Three States - ProCon.org. *ProCon.org - Pros and Cons of Controversial Issues*. Dostupné z: <https://www.procon.org/headline.php?headlineID=005475>

³⁰ PETA je největší nezisková organizace bojující za práva zvířat na světě, založená v roce 1980 v USA

³¹ Tamtéž

společnosti, aby se spoléhaly na testy bez použití zvířat, pokud chtějí prodávat své výrobky v USA.

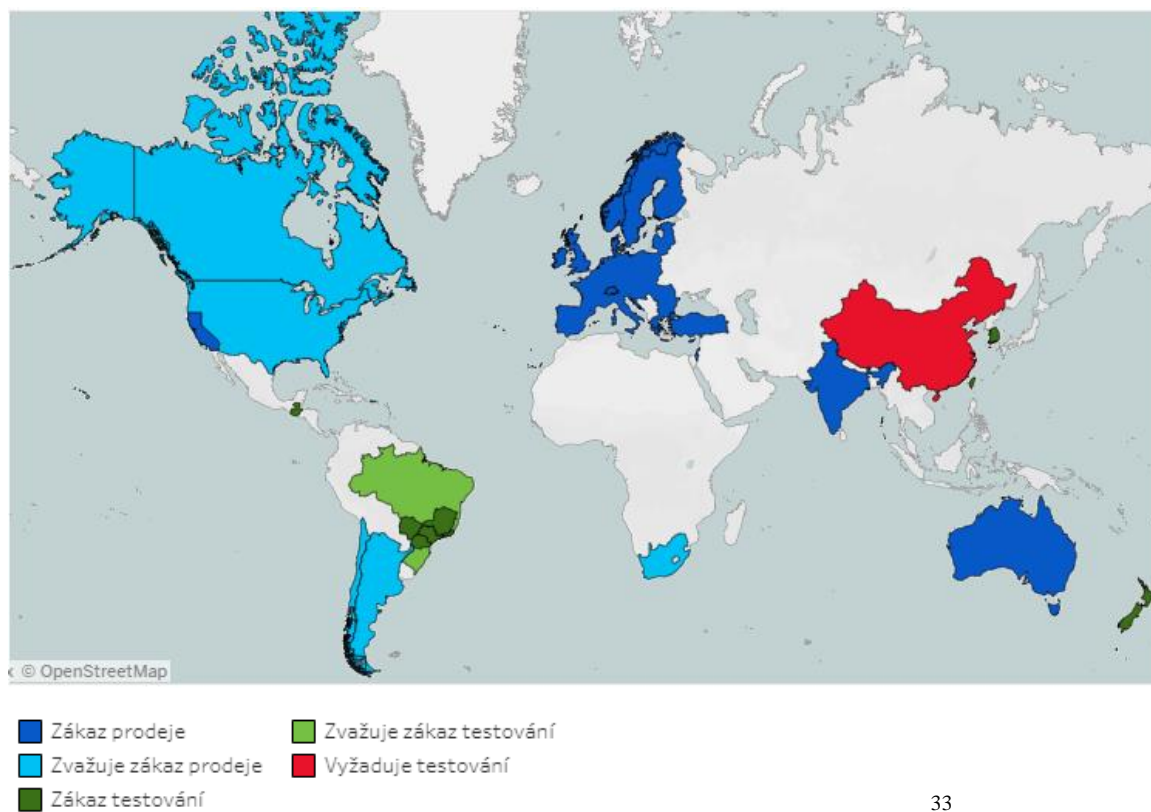
5.5 Shrnutí právní úpravy

Evropská unie tlačí na okolní státy světa, které stále povolují testování kosmetických přípravků na zvířatech. Jejím cílem je do roku 2023 prosadit celosvětový zákaz testování kosmetiky na zvířatech. Čína má třetí největší trh s kosmetikou a je nezbytné se jí věnovat. Pokud Čína nezpřísní zákony a nařízení ve své zemi, stále se bude i v jiných státech světa obcházet nařízením, které testování kosmetických přípravků omezuje. Dokud se právně neupraví testování na zvířatech ve zbylých státech světa, bude to jen začarovaný kruh obcházení zákonů.³²

Celkové shrnutí postoje zemí ve světě lze vidět na obrázku 1. Můžeme zde přehledně vidět, jak se které státy k testování kosmetiky na zvířatech staví. Lze z něj vyčíst v jakých zemích je zákaz prodeje, kde zvažují zákaz prodeje, kde je zákaz testování, kde zvažují zákaz testování a kde se testování vyžaduje. Zákaz prodeje je v Evropské unii, Norsku, Turecku, Švýcarsku, Izraeli, Indii, Austrálii a Kalifornii. Kanada, Spojené státy americké, Chile, Argentina, Jihoafrická republika zvažují zákaz prodeje. Zákaz testování je ve státech Sao Paulo, Paraná, Mato Grosso do Sul, Minas Gerais, Rio de Janeiro, Guatemala, Nový Zéland, Korejská republika a Tchaj-wan. Brazílie zvažuje zákaz testování. Čína stále testování vyžaduje.

³² Testy kosmetiky na zvířatech? EU chce rozšířit zákaz do celého světa, tlačí i na Čínu - Aktuálně.cz. *Zprávy - Aktuálně.cz* [online]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/evropsky-parlament/testy-kosmetiky-na-zviratech-jsou-i-jine-metody-zkousek-zdra/r~95fb54c21a5811e89509ac1f6b220ee8/>

Obr.1 Postoj států k testování kosmetických přípravků na zvířatech.

33

³³ Kosmetika bez pokusů | Evropa v datech. Dostupné z: <https://www.evropavdatech.cz/clanek/8-kosmetika-bez-pokusu/>

6.Světové organizace proti testování kosmetických přípravků na zvířatech

Nejznámější a největší světová organizace v boji nejen proti testování kosmetických přípravků na zvířatech je **Cruelty Free International**. Jde o jednu z nejstarších organizací, která se zabývá ochranou práv zvířat. Organizace byla založena roku 1898 irskou spisovatelkou a bojovnicí za práva žen Frances Power Cobbe. Za staleté působení se vyznamenala svým bojem za progresivní, humánní vědecký výzkum a život bez krutosti, a je světově vedoucí organizací pracující na ukončení testování na zvířatech. Pracuje na ukončení experimentů na zvířatech po celém světě.³⁴ **Cruelty Free Europe** je bruselská síť skupin na ochranu zvířat, která se snaží ukončit testování na zvířatech v celé Evropě. Její působení spočívá v kombinaci odborných znalostí a zaměření centrálního týmu vědců a regulačních odborníků z Cruelty Free International s národní perspektivou, dovednostmi a energií přidružených členských skupin napříč evropskými zeměmi.³⁵

V roce 1990 byla v Evropě založena **Evropská koalice pro ukončení pokusů na zvířatech** (ECEAE) za účelem kampaně za zákaz testování kosmetiky na zvířatech. Jde o seskupení 14 organizací na ochranu zvířat v celé Evropské unii. Po úspěšném dosažení cíle zákazu testování kosmetických přípravků na zvířatech v roce 2013 dnes vede evropskou kampaň proti všem pokusům na zvířatech. Bojuje za humánní, moderní vědu a progresivní legislativu. Do této koalice patří například i organizace Svoboda zvířat za Českou republiku.³⁶

³⁴ Cruelty Free International | *Cruelty Free International* [online]. Dostupné z: <https://www.crueltyfreeinternational.org/>

³⁵ Cruelty Free Europe. *Cruelty Free Europe* [online]. Dostupné z: <https://crueltyfreeeurope.org/>

³⁶ ECEAE. [online]. Dostupné z: <https://www.eceae.org/aboutus.html>

7. Netestované produkty

Na českém i zahraničním trhu se stále vyskytuje mnoho kosmetických značek a produktů, které mají za úkol na první pohled vyvolat v lidech pocit, že nepodporují testování na zvířatech a že jejich produkty jsou tzv. „cruelty-free“.³⁷ To ale vždy nemusí být pravda. Je složité rozeznat, které produkty v obchodech či na e-shopech jsou testované na zvířatech, a které nejsou. Jediný znak, podle kterého lze poznat, zda produkt doopravdy nepodleh testování na zvířatech, je logo nebo uvedený certifikát o zaručení netestovaného produktu ani složek v něm obsažených. Logo nebo certifikát lze najít na obalu konkrétního produktu nebo na stránkách značky. Některé značky, u kterých se může na první pohled zdát, že zcela netestují své produkty na zvířatech, dost často testují pro odběratele z jiných zemí. Produkty, které tedy prodávají u nás, být testované na zvířatech nemusí, ale v jiných zemích ano. Proto pokud prodejce vážně chce podporovat značky, které netestují na zvířatech, může se spoléhat pouze na označené certifikáty, které na sobě každý produkt má.

7.1 Označené certifikáty

Nejznámějším a nejvyužívanějším certifikátem pro označení produktu, který nebyl testován na zvířatech, je *Humane Cosmetics Standard* neboli HCS certifikát, který vydává organizace Cruelty free international. Je nejdůvěryhodnější ze všech certifikátů. Je udělen přímo kosmetickým značkám, jejichž produkty pak mají na sobě logo. Zaručuje nám, že finální produkt ani složky v něm obsažené neprošly testováním na zvířatech. Je to jediný celosvětově platný certifikát, který nám zaručuje netestování na zvířatech, a to díky pravidelných kontrolním auditům. Ostatní certifikáty jsou spíše založené na čestném prohlášení firem a výrobců.

Dalším z označených certifikátů je *Nature*, přesněji se jedná o certifikát asociace, která nese název Natural and Organic Cosmetics Association. Ten nám zaručuje, že nejméně 75 % jednotlivých složek z celkových produktů pochází z přírodních zdrojů. Ani produkt, ani jednotlivé složky z produktu nesmí být testované na zvířatech.

³⁷ Pojem je převzat z anglického jazyka a jeho doslovný překlad je „bez krutosti“. Tento pojem lze chápat jako označení pro to, že produkt a jeho složky nebyly na zvířatech testovány. Nejčastěji se s ním můžeme setkat na obalech produktů, nebo na webových stránkách značek, kdy se prezentují jako firmy s produkty, které jsou právě cruelty-free.

Jako poslední z certifikátů bych chtěla zmínit *Vegan*, který je vydáván charitou s názvem The Vegan Society. Ten zaručuje, že výrobky ani složky v nich obsažené, nikdy nebyly testovány na zvířatech. Na rozdíl od výše zmíněných certifikátů se liší tím, že je udělován přímo produktům a ne výrobcům nebo jejich značkám. Zaručuje tedy netestování pouze u konkrétních kosmetických produktů.

8. Použití alternativních metod

Od druhé poloviny 20. století došlo ve vědě k vývoji několika alternativních metod, díky kterým se mohlo pomalu začít od ustupování testování na zvířatech. V současné době již existují spousta vědecky ověřených metod, které otestují nejen kosmetické produkty, ale i v nich obsažené složky zcela bez použití zvířat. Tyto metody jsou bezkonkurenční náhražka testování na zvířatech. Nahrazení testů na zvířatech neznamena ohrožení lidských životů, ale naopak jsou jejich výsledky mnohdy mnohem spolehlivější a přesnější. V této kapitole zmíním některé z těchto metod, které se vztahují na kosmetické produkty a přiblížím jejich principy.

8.2 Typy alternativních metod

První z metod je **testování na buněčných a tkáňových kulturách**. K tomuto procesu jsou potřeba buňky nebo tkáně, které byly udržovány na živu mimo tělo v roztoku s živinami v laboratoři. Tím se vytvoří modely, které nahrazují kůži. Buňky mohou být lidské, živočišné nebo klidně i rostlinné. Výhoda této metody je určitě ta, že buňky mohou být v roztocích uloženy po dlouhou dobu, někdy až neomezeně. Další výhodou vidím v rychlosti testování oproti zdoluhavému průběhu testování na zvířatech. Na druhou stranu je tato metoda velice nákladná, jelikož vyžaduje speciální sterilní živné roztoky a prostředí. Metodu buněčných a tkáňových kultur lze považovat za metodu *in vitro* (= tzv. ve zkumavce; lat. *vitrum* = sklo, láhev). Metody *in vitro* využívají vzorků ze zvířat k výrobě modelů, které poté slouží k pokusům mimo živé tělo. Další metody využívají k výzkumu **lidské buňky**. Ty lze získat například při abdominoplastice neboli plastické operaci břicha. Pomocí lidských buněk z plastických operací, lze vytvořit trojrozměrný model, který může stimulovat některá kožní onemocnění.³⁸

Další metodou je **studie na lidských dobrovolnících**, která je považována za nejspolehlivější. V některých případech je tato metoda dokonce upřednostňována, a to zejména pokud jsou důkazy o výskytu minimální toxicity. Tyto studie se v oblasti kosmetiky využívají k testování finálních produktů. Jde o tzv. studii mikrodávek, která je založena na účinkách extrémně malých, a tudíž bezpečných dávek, které jsou

³⁸ JEBAVÝ, L., a kol, 2012 *Chov laboratorních zvířat*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, str. 145 a násl.

aplikované na pokožkách dobrovolníků. Na rozdíl od testování na zvířatech jsou při této metodě využiti jen ti jedinci, kteří se k tomu dobrovolně přihlásí, a za jejich odhodlanost je jim vždy dána odměna. Pokud se při testování objeví na dobrovolníkovi nějaký nežádoucí účinek, testování je okamžitě ukončeno a dobrovolníkovi se poskytne lékařská pomoc, u testování na zvířatech tomu tak není.

K nahrazení testu oční dráždivosti, tzv. Dreizova testu, byla vytvořena metoda, která již v Evropě částečně funguje. Jde o nahrazení živých králíků očními rohovkami krav a kuřat z jatek. Test teratogenity byl nahrazen testováním na kuřečích embryích.

Metodu, kterou bych určitě chtěla zmínit, je **tvoření počítačových modelů**. Počítač totiž dokáže vytvořit model zdravotního stavu člověka. Tato metoda se stále vyvíjí a vylepšuje s postupným vytvářením nových softwarů a hardwarů, které napomáhají k vývoji počítačových programů a matematických modelů. V počítači se dá následně vytvořit model orgánů, tkání a buněk člověka. Na tento model pak vědci simulují působení různých chemikálií. Ve mnou zkoumané problematice zvládají počítačové programy předpovědět toxicitu. Tato metoda není úplnou náhradou testování na zvířatech, nýbrž musí být ověřena pokusem. Funguje ale aspoň jako predikční model a snižuje tak počet používaných zvířat k testování.

Poslední metodou, kterou se testování na zvířatech dá v dnešní době také omezit, je **použití údajů o působení chemických látek na lidský organismus z dřívější doby**. Za tyto údaje lze považovat například výsledky předchozích testů provedených na dobrovolnících, nebo pomocí jiných metod, které nahrazují testování na zvířatech, dále také údaje z odborných děl a databází. K tomu lze přiřadit i **metodu konvenčního výpočtu**, která v praxi funguje tak, že se ze znalostí jednotlivých látek, u přípravků, které jsou složeny z více složek, určí výsledné riziko škodlivosti konečného produktu. Alternativní metodou testu toxicity je v některých případech **použití trojrozměrných modelů lidské kůže**.³⁹

Aby některá z metod mohla být vůbec použita k testování, musí být samozřejmě nejprve schválena. Ke schválení nové metody, která může být použita, vede proces validace. Validací proces zajišťuje organizace s názvem The Interagency Coordinating Committee on the Validation of Alternative Methods (ICCVAM), která

³⁹ 443/2004 Sb. Vyhláška, kterou se stanoví základní metody pro zkoušení toxicity chemických látek a chemických příp... *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-443>

ověřuje, že výsledky alternativní metody odpovídají a jsou dostačující. V Evropě provádí validaci Evropské centrum pro validaci alternativních metod (ECVAM).

8.3 Instituce zabývající se alternativními metodami

Ve světě existuje spousta institucí, organizací či programů podporujících právě alternativních metody, jejich vývoj, a co největší prosazení ve světě. Nejvíce se jich vyskytuje v Evropě. Zmíním zde ty nejvýznamnější a nejdůležitější pro mou práci.

Jedinečná dobrovolná spolupráce mezi Evropskou komisí, evropskými obchodními sdruženími a společnostmi z 8 průmyslových odvětví je EPPA, neboli **Evropské partnerství pro alternativní přístupy k testům na zvířatech**.⁴⁰ Jde o partnerství veřejného a soukromého sektoru mezi generálním ředitelstvím Evropské komise, 37 společnostmi z příslušných odvětví a 8 evropskými oborovými sdruženími, z nichž každá zastupuje samostatný průmyslový sektor.⁴¹ Partneri shromažďují a sdílejí znalosti a zdroje, aby urychlili vývoj, validaci a přijetí alternativních přístupů k používání zvířat při zákonem vyžadovaných zkouškách. Cílem je uplatňování zásady 3R při zákonem vyžadovaných zkouškách.^{42 43}

Validací a právním přijímáním alternativních metod na úrovni EU je pověřeno **Evropské středisko pro validaci alternativních metod (ECVAM)**, které bylo založeno v roce 1991. Má za úkol prosazovat přijímání testů, které nejsou prováděny na zvířatech, a to na vědecké i legislativní úrovni. Dále také koordinuje nezávislé hodnocení důležitosti a spolehlivosti testů prováděných na zvířatech.

⁴⁰ European Partnership for Alternative Approaches to Animal Testing | Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. *European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache* [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/growth/sectors/chemicals/epaa_en

⁴¹ EPAA partners & structure | Vnitřní trh, průmysl, podnikání a malé a střední podniky. *European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache* [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/growth/sectors/chemicals/epaa/partners_cs

⁴² ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ o vývoji, validaci a právním přijímání alternativních metod ke zkouškám kosmetických přípravků na zvířatech (2018)

⁴³ 3 zásady, které mají být dodržovány při užití zvířat v experimentu (3R = replacement, reduction, refinement), aby byla dodržována pohoda zvířat a aby se předešlo zbytečnému utrpení zvířat. Jde o použití zvířat jen pokud neexistuje žádná jiná alternativní metoda, snaha o co nejnižší počet zvířat v pokusu, zamezení zbytečnému opakování pokusů, zjemnění experimentu pomocí neinvazivních technik (např. anestezie a analgezie)

8.4 Shrnutí alternativních metod

Proč jsou alternativní metody lepší než testování na zvířatech? Krom toho, že to ušetří statisíce zvířecích životů ročně, alternativní metody mají mnohem přesnější předpověď lidských reakcí. Například kožní alergické testy u morčat předpovídají lidské reakce pouze v 72 % případů. Ukázalo se však, že kombinace chemie a alternativních metod založených na buňkách přesně předpovídá lidské reakce v 90 % případů. Draizův test oční dráždivosti u králíků může předpovědět reakce lidské kůže pouze v 60 % případů. Naopak použití rekonstituované lidské kůže je až z 86 % přesné. Standardní test na březích potkanech s cílem zjistit, zda chemikálie nebo léky mohou poškodit vyvíjejícímu se dítěti, dokáže odhalit pouze 60 % nebezpečných látek. Alternativa založená na buněčných tkáních se může pyšnit 100 % přesností při zjišťování velmi toxických chemikálií.⁴⁴

⁴⁴ Alternatives to animal testing | Cruelty Free International. Cruelty Free International | [online]. Dostupné z: <https://www.crueltyfreeinternational.org/why-we-do-it/alternatives-animal-testing>

9. Praktická část

Pro mou praktickou část jsem si vybrala sběr anonymních odpovědí na dotazník pro veřejnost. Cílem dotazníku je zjištění povědomí mého blízkého okolí ohledně problematiky testování kosmetiky na zvířatech. Otázky se týkají jak osobního pohledu na téma, tak i obecných teoretických znalostí z okruhu ochrany zvířat. Zajímá mě, v jaké oblasti tohoto rozsáhlého tématu má společnost rezervy, zda si lidé uvědomují, že testování kosmetiky na zvířatech je zbytečné, nebo jsou k tomu lhostejní. Další očekávání je, aby se dotazovaní nad zmíněnou problematikou zamysleli. I kdyby jen jeden člověk z dotazovaných měl změnit svůj postoj při nakupování produktů testovaných na zvířatech a při dalším nákupu sáhl po produktu, který testovaný není, tak to budu považovat za úspěch.

Dotazník jsem rozeslala 100 osobám. Osoby jsem vybírala jak mladšího, tak staršího věku, jak ženy, tak muže, jak vysokoškoláky, tak i osoby se základním vzděláním. Cílem je shromáždit a vyhodnotit znalosti a názory různých osob na danou problematiku.

Otázka č. 1 Jakého jste pohlaví? Muž x žena.

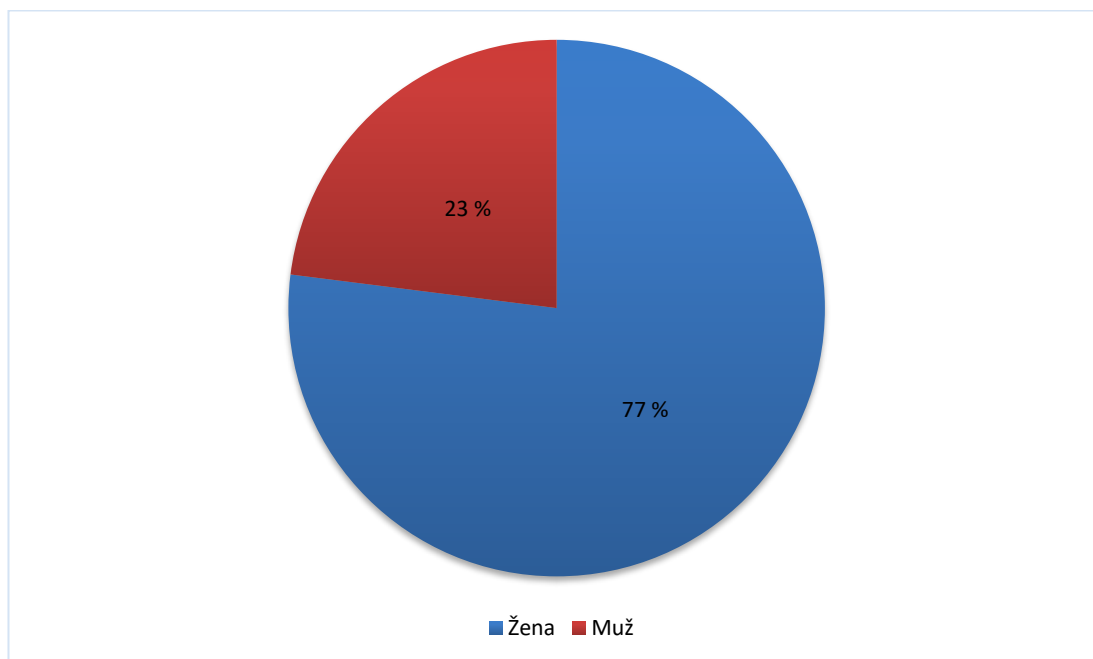
První otázka zkoumala pohlaví dotazovaných. Z vyplněných 100 dotazníků od veřejnosti, mi bylo vyplněno 77 dotazníků od žen a 23 dotazníků od mužů.

S výsledkem jsem spokojena, jelikož jsou to hlavně ženy, které kosmetické produkty kupují a spotřebovávají. Nicméně mě zajímá i mužský pohled na problematiku.

Tabulka č. 1 - Pohlaví respondentů.

Odpověď	Zastoupení	Procenta
Žena	77	77 %
Muž	23	23 %

Graf č. 1 - Pohlaví respondentů.

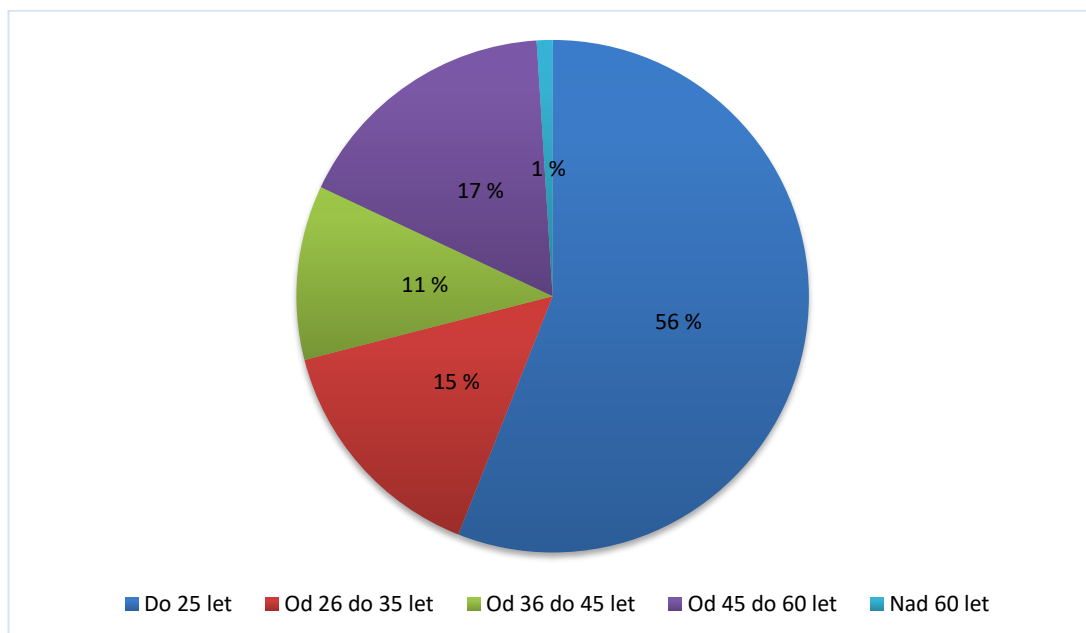
Otázka č. 2 Kolik je vám let?

Druhá otázka zkoumala, do jaké věkové kategorie dotazovaní patřili. Veřejnost byla nejvíce začleněna ve věkové kategorii do 25 let (56 dotazovaných) a nejméně ve věkové kategorii nad 60 let (1 dotazovaný). Ve věkové kategorii od 26 do 35 let vyplnilo dotazník 15 dotazovaných. Věkovou kategorii od 36 do 45 let vyplnilo 11 dotazovaných a kategorii od 46 do 60 let 17 dotazovaných. S výsledkem jsem spokojena, jelikož mě nejvíce zajímá pohled mladých lidí. Myslím si, že starší věková kategorie je více konzervativní a nad testovanými produkty se příliš nezamýšlí tak jako mladší věková kategorie, která je v tomto ohledu více tvárná.

Tabulka č. 2 - Věková kategorie respondentů.

Odpověď	Zastoupení	Procenta
Do 25 let	56	56 %
Od 46 do 60 let	17	17 %
Od 26 do 35 let	15	15 %
Od 36 do 45 let	11	11 %
Nad 60 let	1	1 %

Graf č. 2 - Věková kategorie respondentů.

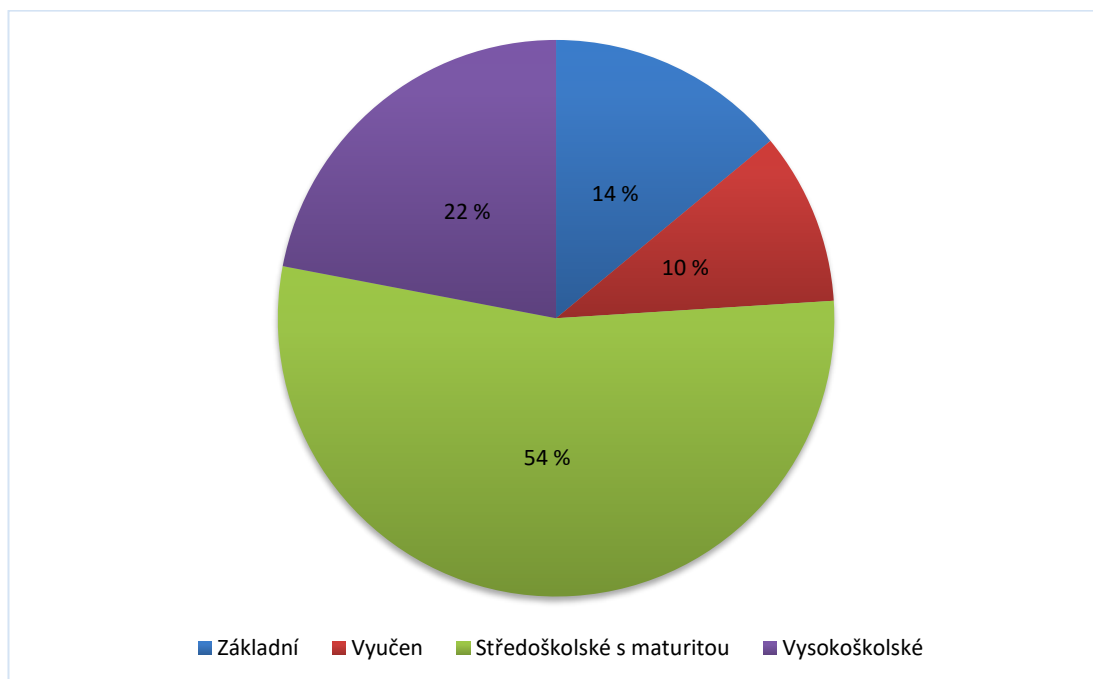
Otázka č. 3 Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Tato otázka zkoumala, jaké bylo nejvyšší dosažené vzdělání dotazovaných. Nejvíce dotazovaných uvedlo středoškolské vzdělání s maturitou, jde o 54 respondentů. Druhým nejčastějším vzděláním bylo vysokoškolské, zde odpovídalo 22 dotazovaných. 14 dotazovaných uvedlo pouze základní vzdělání a 10 odpovědí přišlo od dotazovaných, kteří jsou vyučeni. S výsledkem jsem spokojena, jelikož ukončené středoškolské vzdělání s maturitou považuji za střed ve vzdělání.

Tabulka č. 3 – Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů.

Odpověď	Zastoupení	Procenta
Středoškolské s maturitou	54	54 %
Vysokoškolské	22	22 %
Základní	14	14 %
Vyučen	10	10 %

Graf č. 3 – Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů.

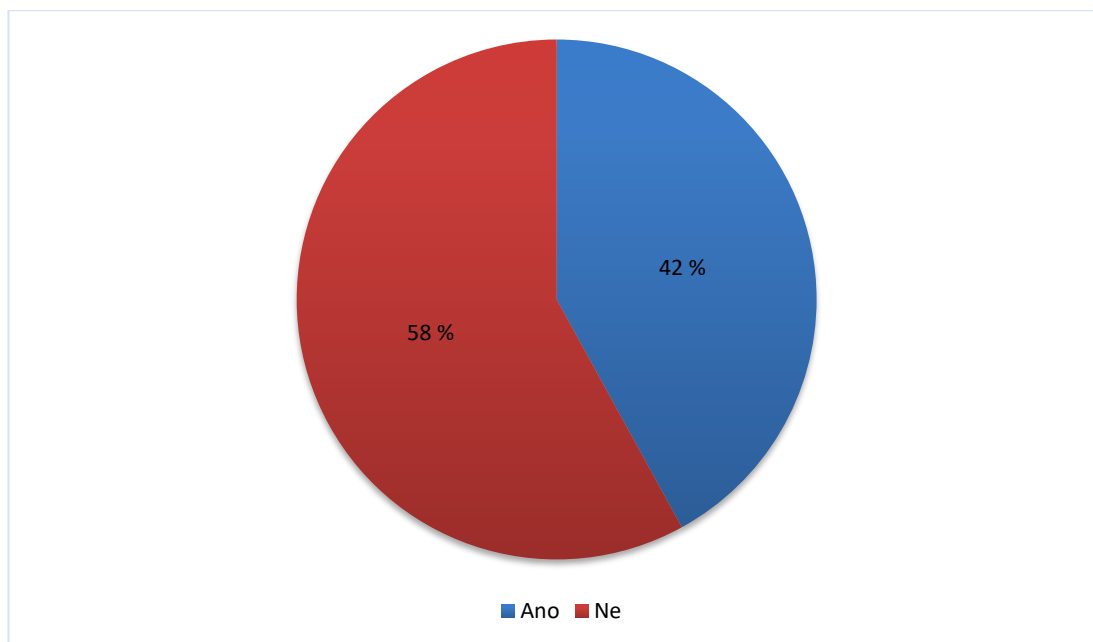
Otázka č. 4. Ovlivňuje vaše rozhodnutí při koupi kosmetického produktu to, zda byl testovaný na zvířatech?

Tato otázka zkoumala, kolik z dotazovaných je ovlivněno tím, zda je produkt testovaný na zvířatech, či není. Z výsledků vyplývá, že 42 respondentů je při koupi ovlivněno tím, zda produkt byl testován na zvířatech či nikoli. Větší část respondentů ovlivněna není, konkrétně se jedná o 58 dotazovaných. S výsledkem jsem částečně spokojena. Zároveň mě výsledek překvapil, jelikož jsem čekala mnohem nižší procento u odpovědi ano.

Tabulka č. 4 – Vliv testování kosmetických produktů na zvířatech při koupi u respondentů.

Odpověď	Zastoupení	Procenta
Ne	58	58 %
Ano	42	42 %

Graf č. 4 – Vliv testování kosmetických produktů na zvířatech při koupi u respondentů.

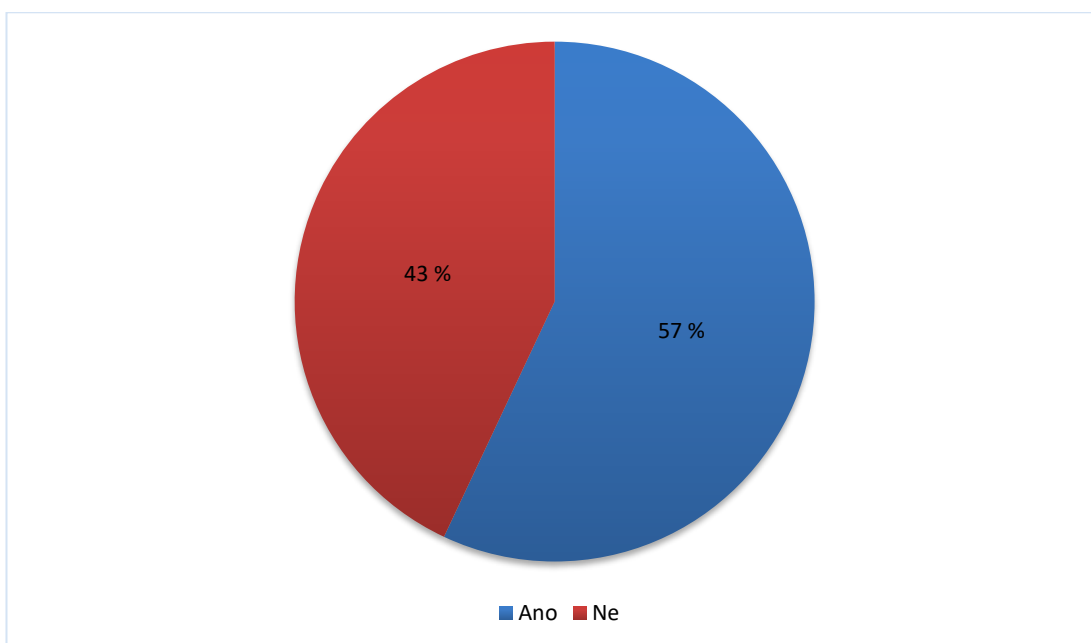
Otázka č. 5. Máte doma nějaký kosmetický produkt, který byl testovaný na zvířatech?

V otázce číslo 5 jsem se dotazovaných ptala, zda mají doma nějaký kosmetický produkt, který byl testovaný na zvířatech. V odpovědích převažuje odpověď ano, a to s 57 hlasy. Odpověď ne zaškrtnulo 43 dotazovaných. Přibližný výsledek jsem očekávala. Ale překvapilo mě, že odpovědí ano není více.

Tabulka č. 5 Vlastnění kosmetického produktu testovaného na zvířatech.

Odpověď	Zastoupení	Procenta
Ano	57	57 %
Ne	43	43 %

Graf č. 5 Vlastnění kosmetického produktu testovaného na zvířatech.

Otázka č. 6. Myslíte si, že je důležité nejdříve otestovat kosmetické produkty na zvířatech předtím, než jdou do prodeje?

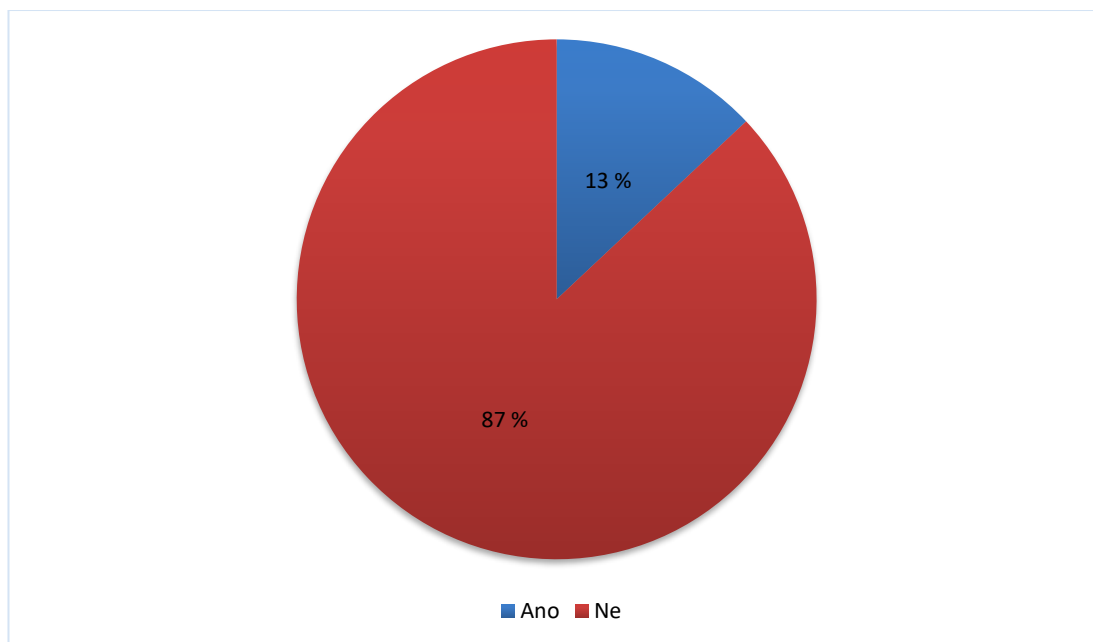
V této otázce jsem se vybraných respondentů ptala na osobní názor. Zajímalo mě, zda si myslí, že je či není důležité otestovat kosmetický produkt na zvířatech předtím, než jde do prodeje. Z výsledku vyplývá, že většina se domnívá, že to potřeba není. Konkrétně si to myslí 87 dotazovaných. Pouze 13 respondentů odpovědělo, že se domnívá, že takové testování na zvířatech potřebné je.

S výsledkem otázky jsem spokojena a podobné zastoupení odpovědí jsem očekávala. I tak mě ale překvapilo, že jsou tací, kteří si myslí, že to důležité je. Osobně si myslím, že to je jen z osobní neznalosti. Pokud by dotazovaní věděli, že je ve světě mnoho alternativních metod, a testování není potřebné, myslím že by se také přiklonili k opačné odpovědi.

Tabulka č. 6. Mínění o důležitosti otestování produktů na zvířatech předtím, než jdou do prodeje.

Odpověď	Zastoupení	Procenta
Ne	87	87 %
Ano	13	13 %

Graf č. 6. Mínění o důležitosti otestování produktů na zvířatech předtím, než jdou do prodeje.

Otázka č. 7. Pokud vaše předchozí odpověď byla Ano: Proč si myslíte, že je to důležité?

Tato otázka byla určena pouze těm, kteří u předchozí otázky odpověděli, že se domnívají, že je důležité první otestovat kosmetické produkty na zvířatech předtím, než jdou do prodeje. Jde o 13 lidí, kteří si to mysleli. Odpovědi, které respondenti sdělili, byly poměrně dosti blízké jedna druhé. 4 odpovědi se týkaly toho, že se nejdříve musí zjistit bezpečnost produktu pro možné zdravotní komplikace, ale také jeho vliv a účinek na pokožku, aby produkt neublížil lidem. V dalších 2 odpovědích respondenti argumentovali tím, že lidé mohou mít podobnou reakci a je lepší produkt nejprve otestovat na zvířatech než na lidech. Další tři odpovědi se týkaly toho, že kdyby se produkt na zvířatech netestoval, mohlo by dojít k nežádoucím účinkům u více lidí než u jednoho zvířete. Dvě odpovědi se shodovaly v tom, že na někom se produkty testovat prostě musí, a to zejména z toho důvodu, že lidé jsou citlivější. Poslední odpověď byla následující: *„Když se to neotestuje na zvířatech, tak jak se pak zjistí, že daný produkt nebude potencionálně nebezpečný pro lidi. Furt se vyvíjí nové a nové složení, ale kdyby se netestovalo na zvířatech tak dle mého názoru je velká šance, že by se více trpělo na různé ekzémy, vyrážky a tak dále.“*

S argumenty, které zde byly zodpovězeny nesouhlasím. Jak jsem předpokládala, tak z odpovědí vyplývá neznalost dotázaných ohledně možných způsobů testování produktů předtím, než jsou do prodeje.

Otázka č. 8. Pokud vaše předchozí odpověď byla Ne: Proč si myslíte, že to není potřeba?

Další z možností u otázky číslo 6 byla odpověď, že není důležité nejprve otestovat kosmetické produkty na zvířatech předtím, než jdou do prodeje. Tuto odpověď uvedlo 87 dotazovaných. V této otázce jsem chtěla vědět důvod, proč si to dotazovaní myslí. Odpovědi byly dost odlišné.

Nejčastější odpověď přišla dokonce od 28 dotazovaných. Dotazovaní argumentovali tím, že existují i jiné způsoby testování bez zvířat, a že věda i technologie jsou už tak vyvinuté, že by to mělo jít i bez toho. Domnívají se, že je již známo složení výrobků z minulosti. 11 z dotazovaných se odkazovalo na názor, že testování na zvířatech není správné, potřebné a je to kruté, nehumánní a zbytečné. Další z opakujících se odpovědí, bylo odkazování na výzkum a technologie, které jsou na vysoké úrovni. A to celkem čtyřikrát. *„Myslím si, že v dnešní době pokročilých technologií by to bylo možné i bez testování na živých zvířatech.“*, uvedl jeden z respondentů. V dalších čtyřech odpovědích dotazovaní psali, že se dají používat přírodní prvky. 10 respondentů se jasně vyjádřilo, že na zvířatech by se neměly dělat žádné pokusy. 11krát zde bylo zmíněno, že zvířata jsou anatomicky a fyziologicky odlišná od lidí. Jak zvíře, tak člověk, může mít jiné alergické reakce. Pokožka zvířat je jiná než lidská. Každý organismus může reagovat odlišně. *„Spíš bych testoval na lidech“* odkazoval se jeden z respondentů, kterého doplnili další 3 s podobným názorem. *„Zvířata si nezaslouží takový přístup. Nemají možnost rozhodovat se sami, jestli to chtějí podstoupit. Ať to testují ti, kdo to vymysleli.“*. 2 odpovědi se týkaly toho, že je v dnešní době známo již dost látek, které jsou už otestované a není třeba nacházet a testovat pořád další. Vyzdvihnu zde jednu z odpovědí, která se tohoto tématu týkala. *„V dnešní době již existuje tisíce různých druhů a příchutí a barev všeho možného. Možná by nebylo od věci místo hledání dalšího ideálního mixu vyživující pleťové masky s trochou avokádové slupky najít způsob, jak z již současné úspěšně vyprodané rtěnky, šampóny po dvou dnech testovat jinak. Podle mě je hranice mezi testováním a týráním až děsivě tenká. Sám jsem byl několikrát svědkem týrání sebe sama vysušením rtů rtěnkou, vyškubáním zlámaných vlasů slepených lakem či opuchlých očí od oční tužky.“*

Otázka č. 9. Myslíte si, že kosmetické produkty před uvedením na trh lze testovat jinak bez použití zvířat?

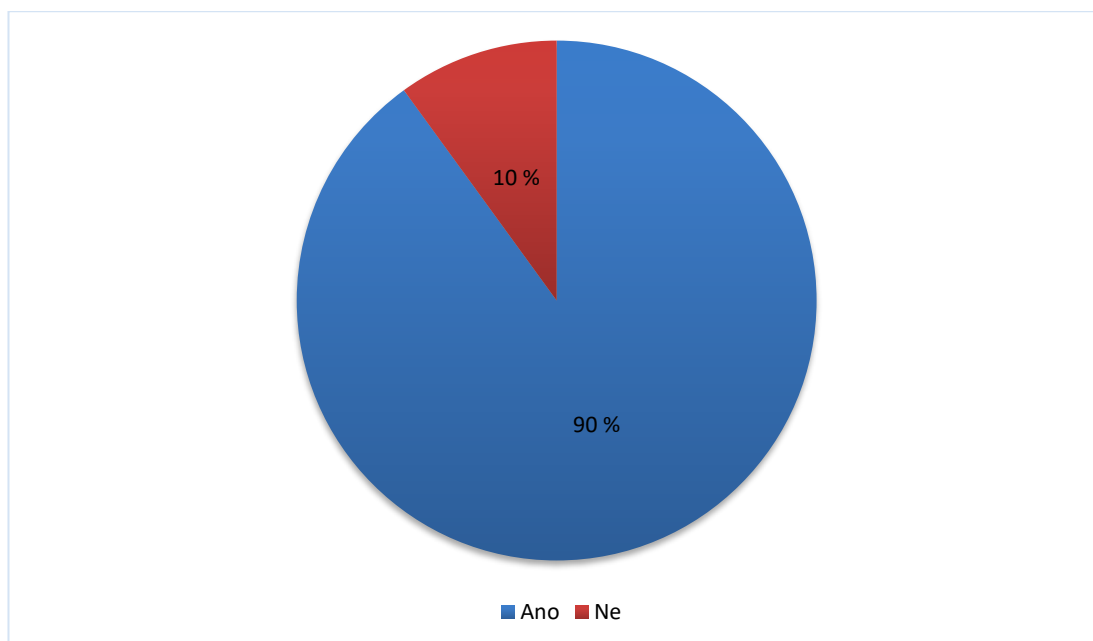
V této otázce jsem zkoumala, zda si dotázaní myslí, že kosmetické produkty lze testovat i jinými způsoby než na zvířatech. V tomto zkoumání vyšlo, že 90 dotázaných o takovém testování domněnky má. Pouze 10 dotázaných odpovědělo, že si nemyslí, že produkty před uvedením na trh lze testovat bez použití zvířat.

S výsledkem této otázky jsem velmi spokojena. Považuji za pozitivní, že lidé mají nějaké povědomí o tom, že jsou i jiné způsoby. Výsledky se ale neshodují s výsledky z předchozí otázky, kde jsem se ptala, zda je důležité nejprve otestovat kosmetické produkty na zvířatech předtím, než jdou do prodeje. V předchozí otázce odpovědělo 13 % lidí, že si myslí, že to je důležité. Zde ale pouze 10 % neví o testování kosmetiky bez použití zvířat. Domnívám se, že se někteří až u této otázky zamysleli nad tím, že lze kosmetické produkty testovat i bez použití zvířat.

Tabulka č. 7. Mínění o jiných možnostech testování produktů na zvířatech předtím, než jdou do prodeje.

Odpověď	Zastoupení	Procenta
Ano	90	90 %
Ne	10	10 %

Graf č. 7. Mínění o jiných možnostech testování produktů na zvířatech předtím, než jdou do prodeje.

Otázka č. 10. Pokud vaše předchozí odpověď byla ano: Víte i jak?

Z 90 respondentů, kteří v předchozí otázce odpověděli, že ví, že se dá testovat kosmetika i bez použití zvířat, z nich 25 odpovědělo, že ačkoliv si myslí, že před uvedením na trh produkty lze testovat i jinými způsoby, nevědí o žádných konkrétních způsobech, kterými lze taková testování provést.

Nejčastější odpovědí na tuto otázku bylo, že kosmetické produkty před uvedením na trh lze testovat na lidech. Tuto odpověď v otazníku napsalo celkem 17 lidí. Konkrétně bylo zmíněno i testování na částech lidského těla, kde by případné špatně účinky kosmetiky nebyly tak viditelné. Dvě z odpovědí se týkaly přímo testování na lidech, kteří produkt vymysleli. Jedna z odpovědí dokonce přiblížila, kteří lidé by to měli být, a to vězni. Bylo zde zmíněno, že vybraní lidé za svůj risk získají finanční odměnu.

Celkem 7 odpovědí se týkalo testování na dobrovolnících. Dotázaní zde zmínili i fakt, že dobrovolníci mají možnost volby a následně dostanou zapláceno za otestování, což je značná výhoda oproti zvířatům, která možnost volby nemají. V jedné z odpovědí bylo dodáno, že takové testování by mělo proběhnout spíše v poslední fázi vývoje produktu.

Třetí nejčastější odpovědi byly chemické rozborů a testování na umělé kůži. Každou z těchto odpovědí zodpovědělo 6 lidí. Další častou odpovědí bylo testování přes počítačové programy a laboratorní testy. Každá z těchto odpovědí byla zodpovězena 5 osobami. 4 dotázaní odpověděli, že si myslí, že je možné používat již známé složení, včetně známých alergických reakcí.

S výsledky této odpovědi jsem spokojena. Jsem ráda, že velké procento dotázaných má nejen povědomí o tom, že testování na zvířatech není nutné, ale také ví konkrétně o některých alternativních metodách.

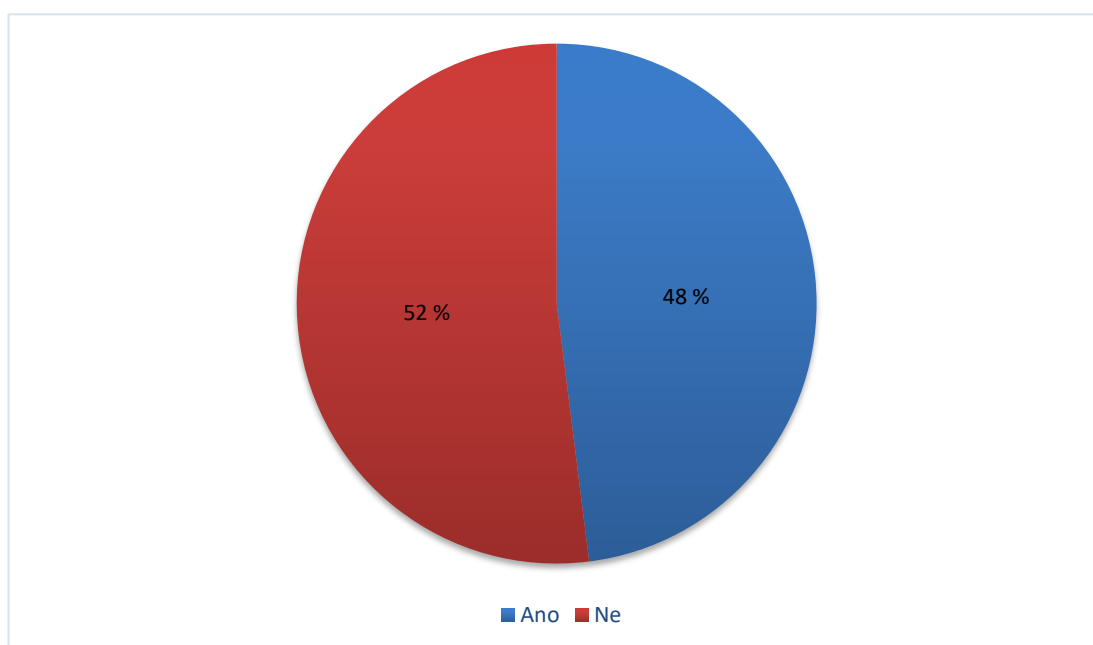
Otázka č. 11. Víte, jak se pozná kosmetický produkt netestovaný na zvířatech?

V této otázce zkoumám, zda jsou respondenti obeznámeni s tím, jakým způsobem lze poznat produkt, který není testovaný na zvířatech. Výsledky jsou poměrně vyrovnané. 48 respondentů ví, jak se takový produkt pozná a 52 respondentů neví. Výsledky mě nepřekvapily. Dokonce jsem čekala, že mnohem více lidí nebude vědět, jak takový produkt lze poznat.

Tabulka č. 8. Víte, jak se pozná kosmetický produkt netestovaný na zvířatech?

Odpověď	Zastoupení	Procenta
Ne	52	52 %
Ano	48	48 %

Graf č. 8. Víte, jak se pozná kosmetický produkt netestovaný na zvířatech?

Otázka č. 12. Jestli ano, napište, jak může být takový produkt označený.

Tato otázka se odkazuje na předchozí otázku, ve které jsem se ptala, zda respondenti vědí, jak lze poznat produkt, který neprošel testováním na zvířatech. V této otázce mi respondenti, kteří v předchozí otázce zvolili odpověď ano, mají za úkol napsat, jak lze produkt, který takovým testováním neprošel, poznat. Odpovědi se týkají 48 respondentů.

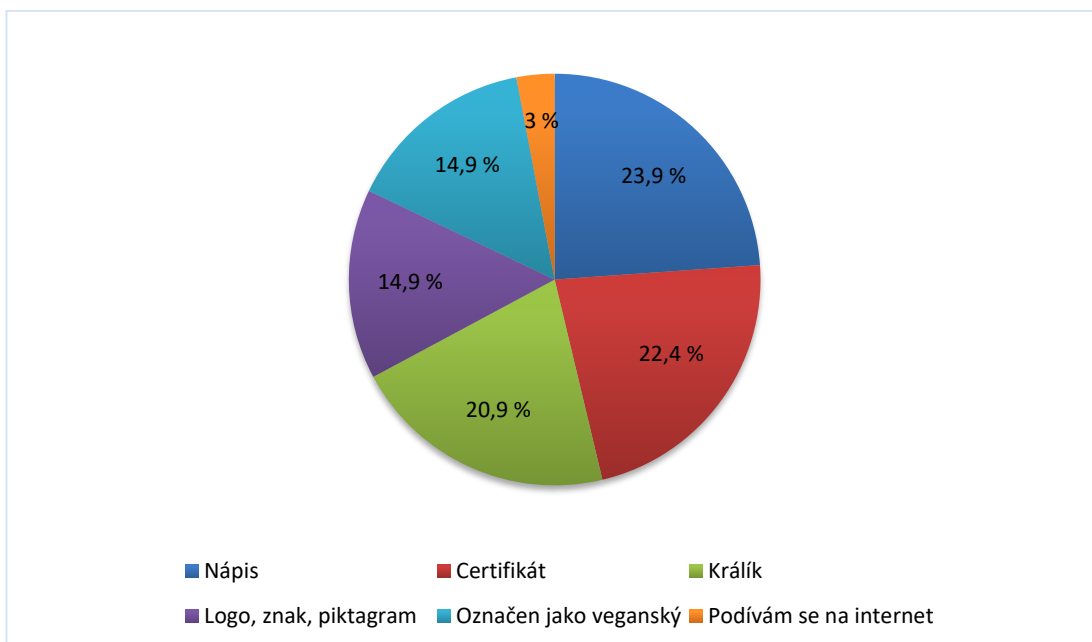
Někteří dotazující odpověděli i více možnostmi. Nejvíce bylo v odpovědích uvedeno, že na takovém produktu je přímo nápis „netestováno na zvířatech“. Tato odpověď se v dotazníku objevila celkem 15krát. Druhou nejčastější odpovědí bylo, že na produktu je označený certifikát, který nám zaručuje, že je produkt netestovaný na zvířatech. Tuto odpověď v dotazníku napsalo 15 lidí. Také zmínili přesné názvy certifikátů, a to HCS a HHPS. Další častá odpověď byla, že na obalu produktu je králík. Tato odpověď se zde objevila celkem 14krát. Dále se objevovala odpověď, že na produktech je logo, znak nebo piktogram. Tato odpověď se v dotazníku objevila celkem 10krát. Dále dotazující odpovídali, že produkt je označen jako veganský nebo přírodní, a to celkem 10krát. 2 lidé odpověděli, že je také možnost se podívat na internet, kde lze nalézt seznam výrobců, kteří na zvířatech své produkty netestují, a na základě toho spotřebitel zjistí, zda produkt byl či nebyl testovaný na zvířatech.

Výsledky této otázky jsou uspokojivé. Překvapilo mě, že poměrně vysoké procento lidí ví, že takový produkt poznají podle certifikátu.

Tabulka č. 9. Jakým způsobem jsou označeny produkty, které nejsou testovány na zvířatech.

Odpověď	Zastoupení	Procenta
Nápis	16	23,9 %
Certifikát	15	22,4 %
Králík	14	20,9 %
Logo, znak, piktogram	10	14,9 %
Označen jako veganský	10	14,9 %
Podívám se na internet	2	3 %

Graf č. 9. Jakým způsobem jsou označeny produkty, které nejsou testovány na zvířatech.

Otázka č. 13. Na jakých zvířatech je kosmetika nejčastěji testována?

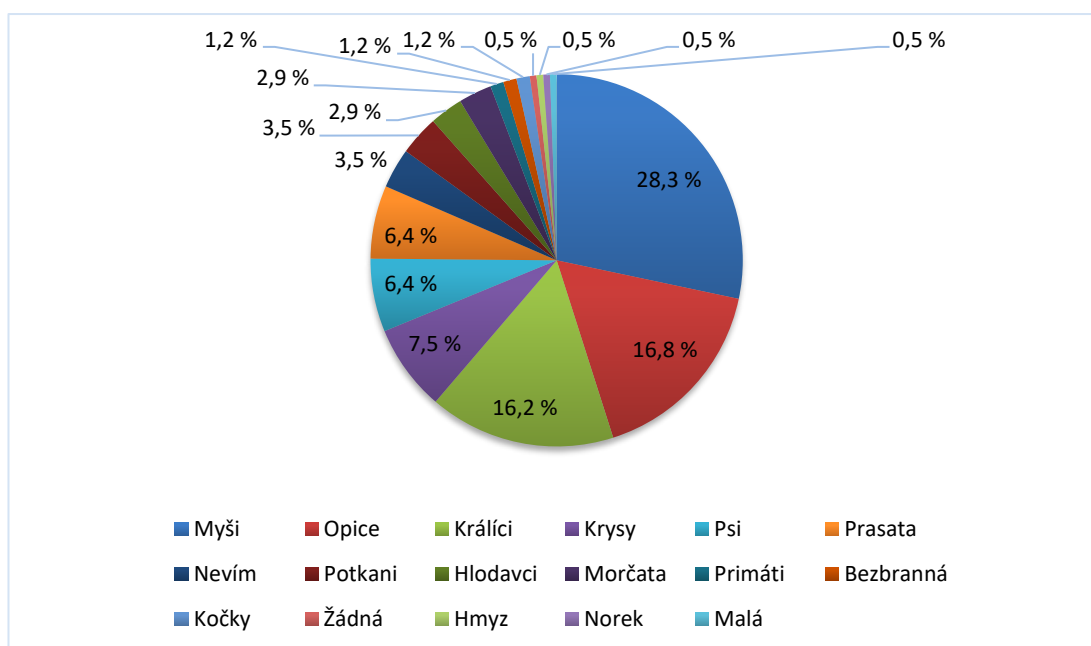
V další otázce se dotazují respondenti, na jakých zvířatech je kosmetika nejčastěji testována. Většina dotazovaných zmínila více zvířat. Nejvyšší zastoupení měly v odpovědích „myši“, zmínilo je celkem 49 lidí. Druhou nejčastější odpovědí byly „opice“. Opice se v odpovědích objevila celkem 29krát. Dotazovaní dokonce zmiňovali, že je to proto, že opice mají podobné rysy jako lidé. Celkem 28 lidí odpovědělo, že nejčastěji se k testování kosmetiky využívají králíci. Další v pořadí byla odpověď „krysy“, kterou odpovědělo celkem 13 lidí. Stejně zastoupení hlasů měli „psi“ a „prasata“. Obě odpovědi se objevily v dotazníku 11krát. 6 dotázaných odpovědělo, že neví, na kterých zvířatech se takové testy provádějí. Dalších 6 dotázaných odpovědělo, že se nejčastěji kosmetika testuje na potkanech. 5krát se v dotazníku také objevili odpovědi „hlodavci“ a „morčata“. Malé zastoupení v podobě 2 hlasů měly odpovědi „primáti“, „bezbranná“ a „kočky“. Nejmenší zastoupení pouze s 1 hlasem měly odpovědi „žádná“, „hmyz“, „norek“ a „malá“.

S výsledkem jsem nesmírně spokojena. Jsou tu zmíněna všechna zvířata, na kterých se testování kosmetiky dělá.

Tabulka č. 10. Zvířata, na kterých je kosmetika nejčastěji testována.

Odpo věď	Zastoupení	Procenta
Myši	49	28,3 %
Opice	29	16,8 %
Králíci	28	16,2 %
Krasy	13	7,5 %
Psi	11	6,4 %
Prasata	11	6,4 %
Nevím	6	3,5 %
Potkani	6	3,5 %
Hlodavci	5	2,9 %
Morčata	5	2,9 %
Primáti	2	1,2 %
Bezbranná	2	1,2 %
Kočky	2	1,2 %
Žádná	1	0,5 %
Hmyz	1	0,5 %
Norek	1	0,5 %
Malá	1	0,5 %

Graf č. 10. Zvířata, na kterých je kosmetika nejčastěji testována.

Otázka č. 14. Myslíte si, že v dnešní době je testování kosmetických přípravků právně upraveno na celém světě?

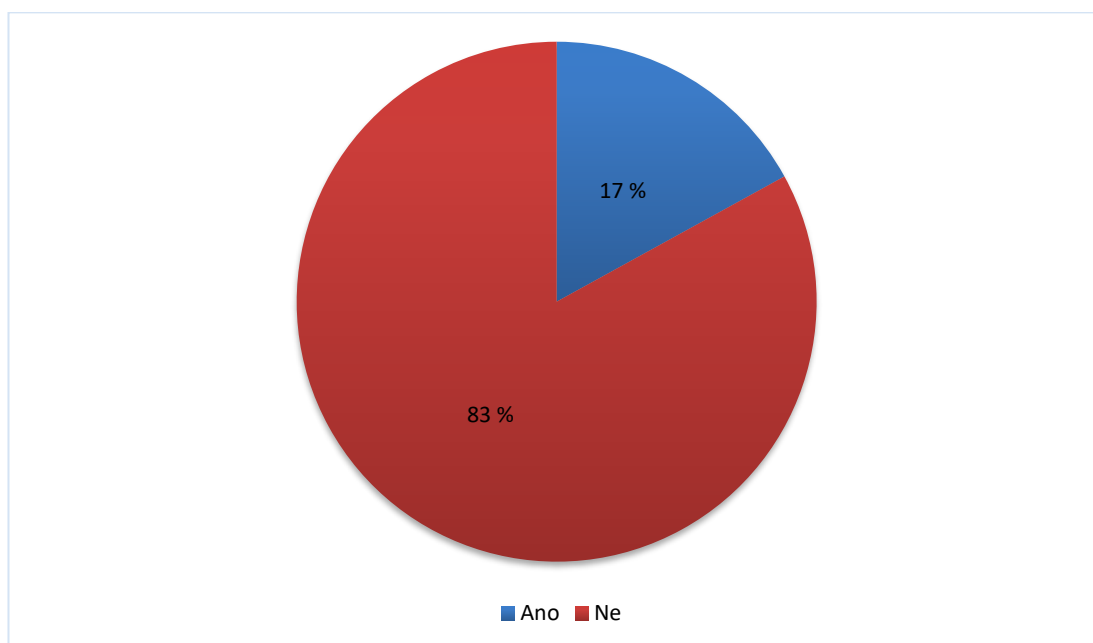
V této otázce zkoumám povědomí dotazovaných ohledně právní úpravy testování kosmetických přípravků na celém světě. Cílem je zjistit, zda mají povědomí o tom, jestli je tato problematika nějakým způsobem regulována. 17 dotazovaných se domnívá, že testování kosmetiky na zvířatech je na celém světě právně upraveno. Mnohem větší zastoupení má odpověď, která tvrdí, že testování kosmetiky na zvířatech právně upraveno na celém světě není. Myslí si to 83 dotazovaných.

S výsledkem jsem spokojena. Podobné zastoupení odpovědí jsem očekávala.

Tabulka č. 11. Povědomí o právní úpravě testování kosmetických produktů na zvířatech na celém světě.

Odpověď	Zastoupení	Procenta
Ne	83	83 %
Ano	17	17 %

Graf č.11. Povědomí o právní úpravě testování kosmetických produktů na zvířatech na celém světě.

Otázka č. 15. Pokud vaše předchozí odpověď byla ne, v jakých zemích testování právně upraveno není?

Tato otázka odkazuje na předchozí otázku, kde dotazovaní měli odpovědět, zda si myslí, že testování kosmetiky na zvířatech je právně upraveno na celém světě. 83 dotazovaných odpovědělo, že není. V této otázce měli prostor k tomu, aby napsali, v jakých zemích se domnívají, že testování upraveno není.

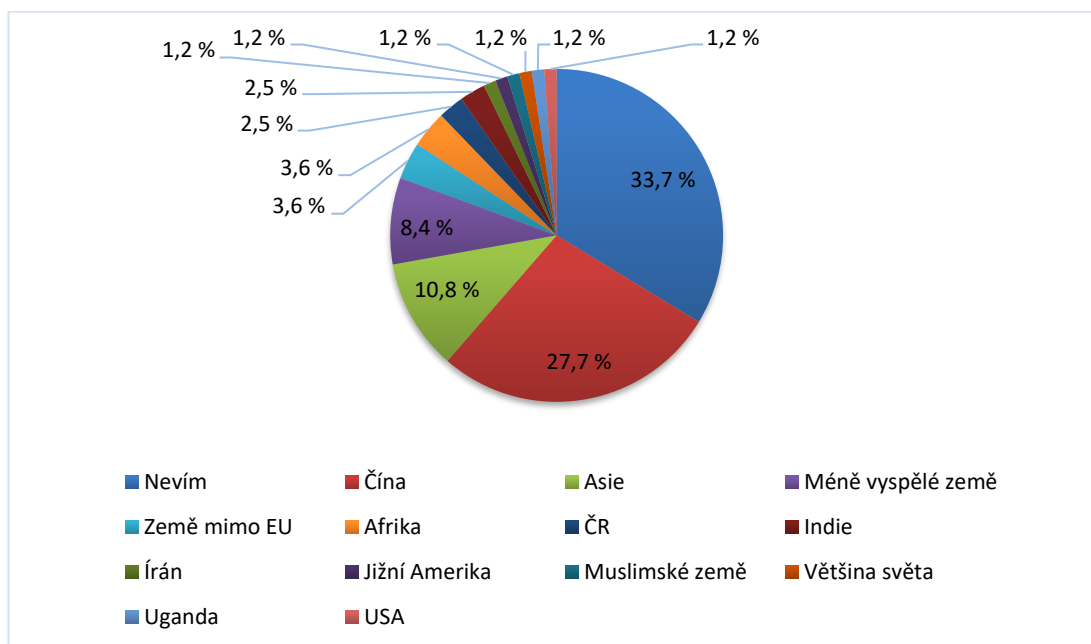
Nejčastější odpověď byla „Čína“. Tuto odpověď uvedlo 23 lidí. Dalších 22 lidí se pouze domnívá, že testování kosmetiky na zvířatech není právně upraveno na celém světě. V jakých zemích ale neví. 9 dotazovaných odpovědělo, že si myslí, že testování nebude právně upraveno v Asii. Odpověď „Asie“ uvedlo 8 dotazovaných. Další odpovědí bylo „méně vyspělé země“, kterou uvedlo 7 dotazovaných. 3 lidé se domnívají, že testování je právně upraveno pouze v Evropské unii, a že zbytek světa kosmetiku na zvířatech testuje. Další 3 lidé odpověděli, že testování není právně upraveno v Africe. 2 lidé uvedli, že testování kosmetiky na zvířatech nemá právně upravena Česká republika. Další dva lidé se domnívají, že testování není právně upraveno v Indii. Po jednom hlasu pak měly odpovědi „Írán“, „Jižní Amerika“, „Muslimské země“, „Většina světa“, „Uganda“ a „USA“.

Výsledky jsou podle mě uspokojivé. Z větší části měli dotazovaní pravdu.

Tabulka č. 12. Země, ve kterých není testování kosmetiky na zvířatech právně upraveno.

Odpověď	Zastoupení	Procenta
Nevím	28	33,7 %
Čína	23	27,7 %
Asie	9	10,8 %
Méně vyspělé země	7	8,4 %
Země mimo EU	3	3,6 %
Afrika	3	3,6 %
ČR	2	2,5 %
Indie	2	2,5 %
Írán	1	1,2 %
Jižní Amerika	1	1,2 %
Muslimské země	1	1,2 %
Většina světa	1	1,2 %
Uganda	1	1,2 %
USA	1	1,2 %

Graf č. 12. Země, ve kterých není testování kosmetiky na zvířatech právně upraveno.

Otázka č. 16. Souhlasíte s tím, že by mělo být testování kosmetických produktů na zvířatech zakázáno na celém světě?

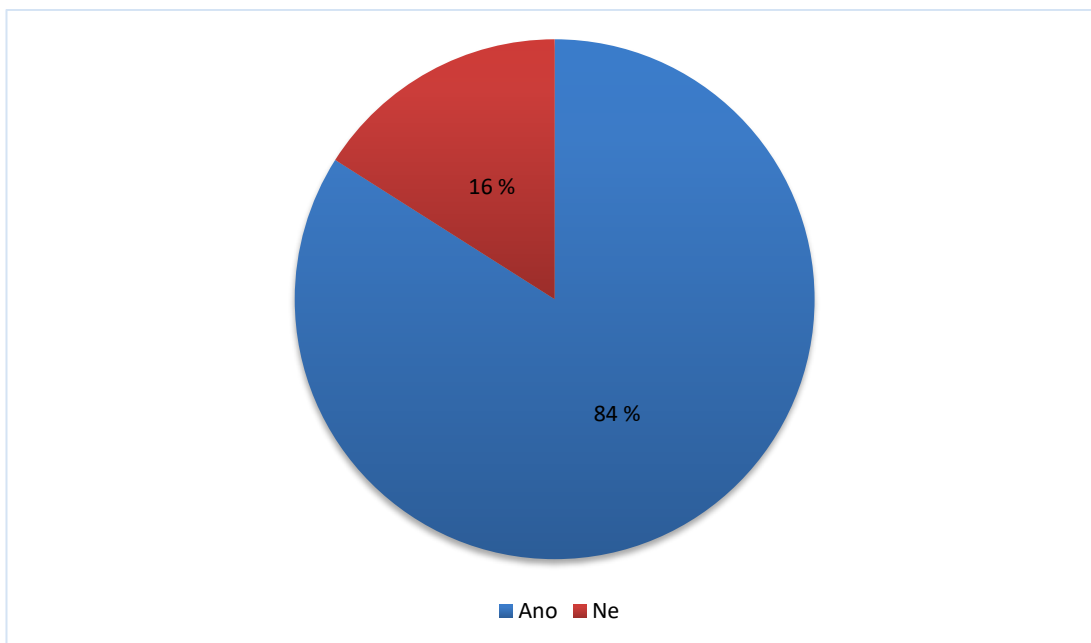
Další otázka zkoumala, zda si dotazovaní myslí, že by mělo být testování kosmetických produktů a zvířatech zakázáno na celém světě. 84 lidí si myslí, že by takové testování mělo být na celém světě zakázáno. 16 dotazovaných si naopak myslí, že by být zakázáno nemělo.

Výsledky mě překvapily. Očekávala jsem 100% zastoupení u odpovědi ano.

Tabulka č. 13. Mělo by být testování kosmetických produktů na zvířatech zakázáno na celém světě?

Odpověď	Zastoupení	Procenta
Ano	84	84 %
Ne	16	16 %

Graf č. 13. Mělo by být testování kosmetických produktů na zvířatech zakázáno na celém světě?

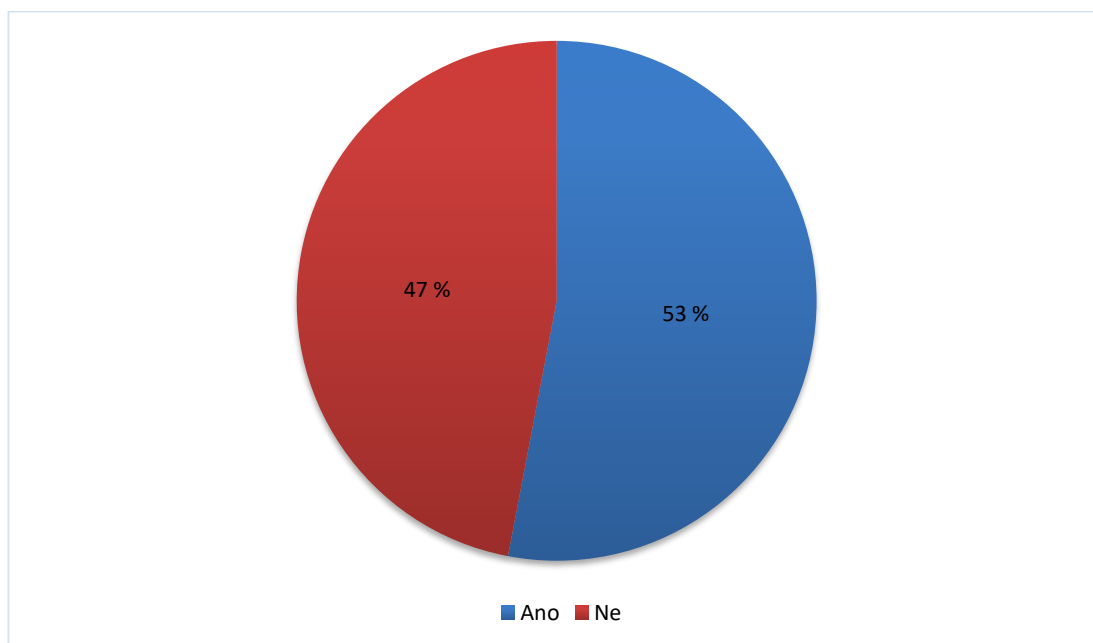
Otázka č. 17. Znáte nějakou značku, která netestuje své přípravky na zvířatech?

V této otázce jsem se respondentů ptala, zda znají nějakou značku, která netestuje své přípravky na zvířatech. Šlo o zjištění rozhledu respondentů ohledně nabídky takových značek na trhu. 53 respondentů odpovědělo, že nějakou značku, která netestuje své přípravky na zvířatech zná. 47 respondentů odpovědělo, že takové značky nezná.

Tabulka č.14. Znáte nějakou značku, která netestuje své přípravky na zvířatech?

Odpověď	Zastoupení	Procenta
Ano	53	53 %
Ne	47	47 %

Graf č.14. Znáte nějakou značku, která netestuje své přípravky na zvířatech?

Otázka č. 18. Pokud ano, napište jakou.

Tato otázka odkazuje na předchozí otázku, ve které jsem se ptala, zda dotazovaní znají nějakou kosmetickou značku, která své produkty netestuje na zvířatech. U této otázky jsem očekávala mnoho špatných odpovědí. Jelikož vím, že se spousta, nejen zmíněných, značek prezentují jako že své produkty na zvířatech netestují, což ale není tak úplně pravda.

Často byla zmiňována značka L'Oréal a několik dalších značek, které pod firmu L'Oréal spadají. Ty se zde prezentují jako značky, které na zvířatech netestují, ale své výrobky nechávají testovat za účelem prodeje v Číně.⁴⁵ Byla zde zmíněna spousta značek, jen 8 z nich je opravdu certifikovaných. Dotazovaní odpověděli správně tyto značky: Spa ritual, Dermalogica, Any cosmetics, 100 % Pure, Bio D, Manufaktura, Jeffree star cosmetics a Freeman.

U této otázky jsem špatné odpovědi očekávala, jelikož se sama setkávám s marketingovým tahem, kdy se značky představují jako tzv. Cruelty-free. Když jsem před dvěma lety pracovala pod značkou L'Oréal, měli jsme za úkol produkty jako netestované na zvířatech nabízet. Zákazníci si pak sami udělají představu o tom, že značka vůbec netestuje na zvířatech, ačkoliv své produkty testují v zemích, kde je to povolené, nebo kde testování vyžadují.

⁴⁵ PARTNERSTVÍ - Skupina L'Oréal.: *L'Oréal, světový lídr v oblasti krásy: make-up, kosmetika, péče o vlasy, parfémy - Skupina L'Oréal*: [online]. Dostupné z: <https://www.loreal.cz/csr-projekty-%E2%80%93-spole%C4%8Densk%C3%A1-odpov%C4%9Bdnost/na%C5%A1e-hodnocen%C3%AD-bezpe%C4%8Dnosti-bez-testov%C3%A1n%C3%AD-na-zv%C3%AD%C5%99atech/partnerstv%C3%AD>

Otázka č. 19. Víte, že existují organizace, které se zabývají ochranou zvířat proti týrání?

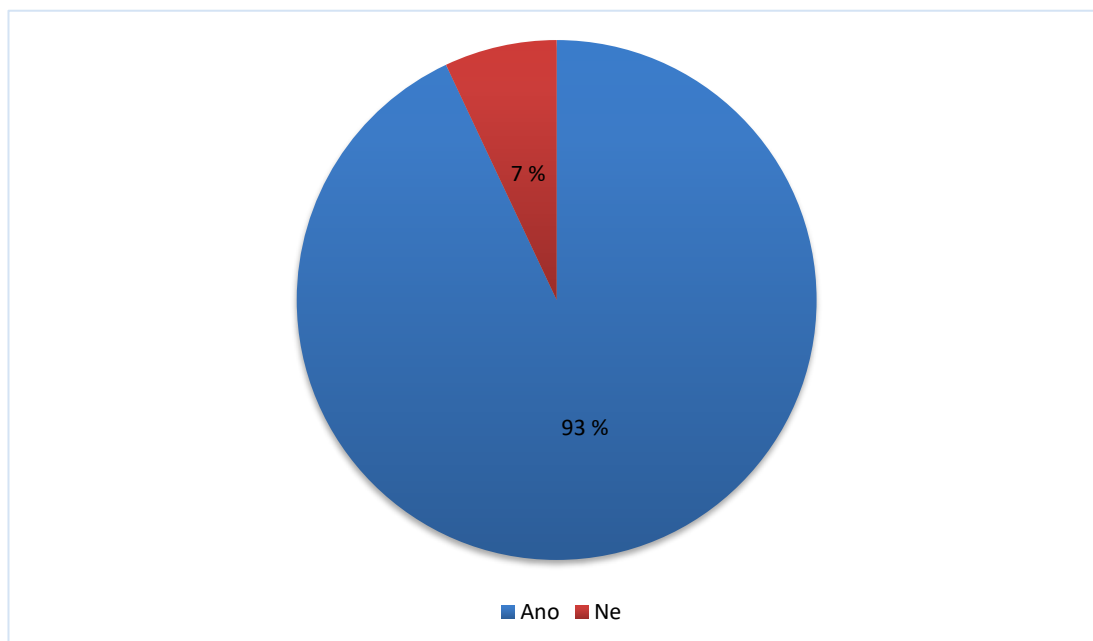
V předposlední otázce se již zabývám celkovou ochranou zvířat. Zajímá mě, zda dotazovaní mají povědomí o tom, že existují organizace na ochranu zvířat proti týrání. 93 respondentů o existenci takových organizací ví. Pouze 7 dotazovaných o takových organizacích neví.

Výsledky mě opět překvapily, jelikož jsem předpokládala, že v této době každý ví, že je spousta organizací zabývajících se ochranou zvířat proti týrání.

Tabulka č.15

Odpověď	Zastoupení	Procenta
Ano	93	93 %
Ne	7	7 %

Graf č.15

Otázka č. 20. Pokud ano, jaké organizace na ochranu zvířat znáte?

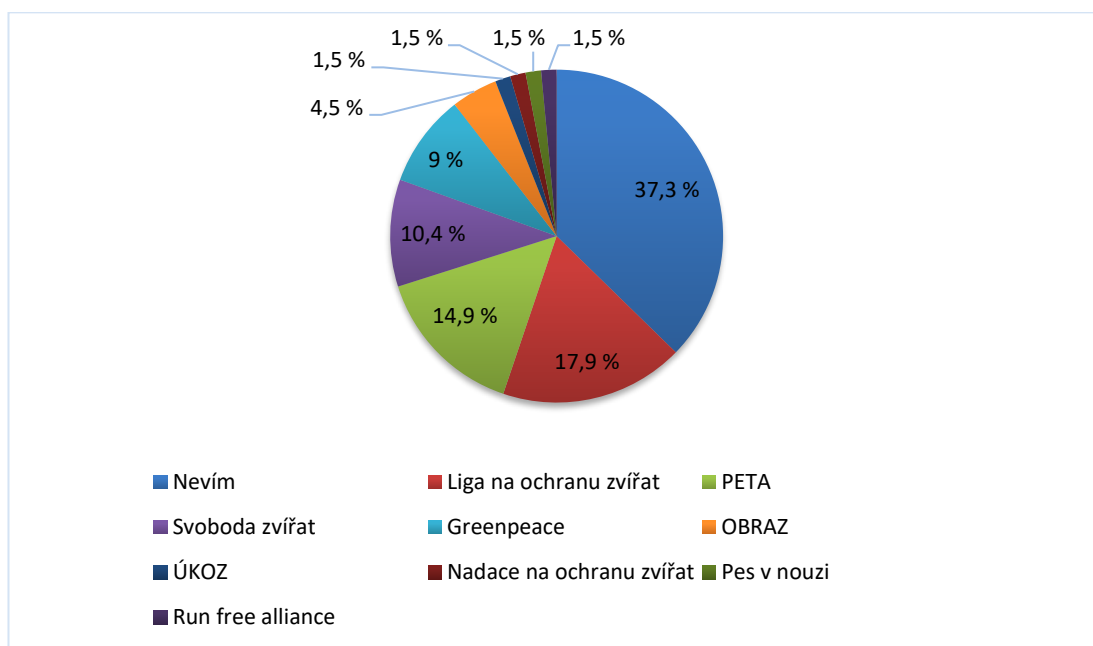
Poslední otázka v mém dotazníku se odkazuje na předchozí otázku, kde jsem se dotazovaných ptala, zda vědí, že existují organizace na ochranu zvířat proti týrání. V této otázce mě zajímá, zda dotazovaní, kteří v předchozí otázce odpověděli, že ví, že existují takové organizace, také ví konkrétní názvy.

Odpověď „ano“ u předchozí otázky odpovědělo 93 dotazovaných. 25 dotazovaných sice ví o existenci takových organizací, nicméně ale neví žádný konkrétní název organizace. Nejčastější odpovědí, co se týče názvu organizace, byla „Liga na ochranu zvířat“. Tuto odpověď napsalo celkem 12 lidí. Další nejčastější odpovědí byla „PETA“. Na organizaci PETA si vzpomnělo 10 dotazovaných. 7 dotazovaných odpovědělo, že ví o organizaci Svoboda zvířat. Další odpovědí byla „Greenpeace“, kterou zmínilo 6 dotazovaných. 3 lidé odpověděli, že znají OBRAZ neboli Obránci zvířat. Dále byly zmíněné organizace „ÚKOZ“, „Nadace na ochranu zvířat“, „Pes v nouzi“, „Run free alliance“ a „Nadace na ochranu zvířat“. Zbytek dotazovaných se k otázce nevyjádřil.

Tabulka č. 16. Organizace na ochranu zvířat.

Odpověď	Zastoupení	Procenta
Nevím	25	37,3 %
Liga na ochranu zvířat	12	17,9 %
PETA	10	14,9 %
Svoboda zvířat	7	10,4 %
Greenpeace	6	9, %
OBRAZ	3	4,5 %
ÚKOZ	1	1,5 %
Nadace na ochranu zvířat	1	1,5 %
Pes v nouzi	1	1,5 %
Run free alliance	1	1,5 %

Graf č. 16. Organizace na ochranu zvířat.

9.1. Shrnutí praktické části

Sběr dat do mého dotazníku hodnotím pozitivně. Sešlo se zde mnoho různých názorů a odpovědí, a v některých se naopak respondenti shodovali. Zjistila jsem, jaké povědomí mají osoby z mého blízkého okolí ohledně problematiky testování kosmetiky na zvířatech. Spousta otevřených otázek byla zodpovězena dlouhými promyšlenými odpověďmi, z čehož lze usoudit, že se dotazovaní nad problematikou alespoň v danou chvíli zamysleli. Výsledky bych chtěla ukázat, že problém pravděpodobně pramení z nedostatečné znalosti a informovanosti společnosti ohledně možností testování produktů. Také se ukázalo, že mnoho kosmetických značek se propaguje jako cruelty-free, ačkoliv své produkty nechávají testovat na zvířatech v zemích, ve kterých je to povoleno. Lidé se pak domnívají, že podporují značku, která je striktně proti testování na zvířatech, i když pravda je mnohdy úplně jiná. Velmi malé procento lidí ví, jak doopravdy poznají, že produkt ani složky v něm obsažené neprošly testováním na zvířatech. 13 % lidí si myslí, že je stále důležité kosmetické produkty na zvířatech testovat. Z toho vyplývá neznalost a nedostatečná informovanost ohledně existence alternativních metod.

10. Závěr

K úplnému odstranění problému testování na zvířatech vede napříč světem ještě hodně dlouhá cesta, která se protáhne s největší pravděpodobností i do dalších desetiletí. Zákony a směrnice se budou muset doplnit o chybějící nebo nejasné definice. Zákazům testování také chybí následné sankce, které je nutno co nejdříve doplnit.

Pokud by kosmetické firmy chtěly, mohly by ihned skončit s testováním na zvířatech. V dnešní době je známo mnoho alternativních metod, které je možno kombinovat s již dostupnými složkami. Důvody, proč testování na zvířatech přetrvává, nejsou často vědecké. Může to být způsobeno pouhým konzervatismem ve vědeckém zařízení - je snazší a pohodlnější jednoduše dělat to, co se vždy dělalo. Nakonec záleží jen na nás spotřebitelích, k jakým výrobkům se přikloníme, jaké budeme kupovat a jaké výrobce svým nákupem podpoříme. Zda si zvolíme cestu nakupování jakýchkoliv produktů, jejichž výrobci netolerovali práva zvířat, ani jejich právní úpravu, nebo zda se přikloníme k ochraně a práv zvířat.

Problematika testování kosmetiky na zvířatech a její obcházení zákonů by si zasloužilo větší pozornost ve společnosti. Společnost je nedostatečně informována ohledně existence alternativních metod a z tohoto důvodu se domnívá, že testování kosmetických produktů na zvířatech před uvedením na trh je nezbytné. Je potřebné, aby se odstranil marketingový tah, kdy značky tvrdí, že jejich produkty netestují na zvířatech, ačkoliv je v zemích, kde je to povolené, testují. Lidé se pak domnívají, že podporují správné značky, ale bohužel neví, že pokud značka není certifikovaná, tak nějakým způsobem stále zvířata k testování využívají. Pokud by všichni spotřebitelé hleděli na to, zda jsou značky certifikované a podporovali by pouze je, firmy by poté samy ustoupily od testování.

11. Seznam použité literatury

Citovaná literatura

- MÜLLEROVÁ, H., STEJSKAL, V., 2013: *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 492 s
- JEBAVÝ, L., a kol, 2012 *Chov laboratorních zvířat*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 210 s
- SÝKORA, I. a kol, 1983 *Chov laboratorních zvířat*. Praha: Institut výchovy a vzdělávání MZVŽ ČSR, 151 s
- WATSON S., 2009: *Animal Testing: Issues and Ethics*. New York: The Rosen Publishing Group, 64 s
- Koulová M., 2016: *Právní úprava pokusů na zvířatech*.

Zákony a nařízení

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1223/2009 ze dne 30. listopadu 2009, o kosmetických přípravcích.
- Zákon č. 246/1992 Sb., zákon na ochranu zvířat proti týrání
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě ze dne 11. března 2013 o zkouškách na zvířatech a zákazu uvádění na trh a o současném stavu, pokud jde o alternativní metody v oblasti kosmetických přípravků
- Nový občanský zákoník 89/2012 Sb. In: 2012
- ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ o vývoji, validaci a právním přijímání alternativních metod ke zkouškám kosmetických přípravků na zvířatech (2018)

Internetové zdroje

- Testy kosmetiky na zvířatech? EU chce rozšířit zákaz do celého světa, tlačí i na Čínu – EURACTIV.cz. *EURACTIV.cz – Evropská unie v českých souvislostech* [online]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/news/testy-kosmetiky-na-zviratech-eu-chce-rozsirit-zakaz-do-celeho-sveta-tlaci-i-na-cinu/>
- Animal testing of cosmetics: MEPs call for worldwide ban* | News | European Parliament. [online]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180219IPR98116/animal-testing-of-cosmetics-meps-call-for-worldwide-ban>

Testy kosmetiky na zvířatech? EU chce rozšířit zákaz do celého světa, tlačí i na Čínu – EURACTIV.cz. *EURACTIV.cz – Evropská unie v českých souvislostech* [online]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/news/testy-kosmetiky-na-zviratech-eu-chce-rozsirit-zakaz-do-celeho-sveta-tlaci-i-na-cinu/>

Testování kosmetiky na zvířatech není minulostí. Je-li vyvážena do Číny, výrobce ji testovat musí | Právo21 – Mediální platforma pro studenty, právníky i veřejnost. *Právo21 – Mediální platforma pro studenty, právníky i veřejnost* [online]. Dostupné z: <https://pravo21.online/domov-a-svet/testovani-kosmetiky-na-zviratech-neni-minulosti-je-li-vy vazena-do-ciny-vyrobce-ji-testovat-musi>

Zákaz testů kosmetiky na zvířatech je na spadnutí - Aktual24.cz. *Aktuální zpravodajství z domova i ze světa - Aktual24.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.aktual24.cz/zpravy/12190-sance-pro-neme-tvare-globalni-zakaz-testu-kosmetiky-na-zviratech-muze-podporit-novy-kongres-usa>

Cosmetics Tested on Animals Banned in Three States - ProCon.org. *ProCon.org - Pros and Cons of Controversial Issues* [online]. Dostupné z: <https://www.procon.org/headline.php?headlineID=005475>

Cruelty Free International | *Cruelty Free International* | [online]. Dostupné z: <https://www.crueltyfreeinternational.org/>

Cruelty Free Europe. *Cruelty Free Europe* [online]. Dostupné z: <https://crueltyfreeeurope.org/>

ECEAE. [online]. Dostupné z: <https://www.eceae.org/aboutus.html>

European Partnership for Alternative Approaches to Animal Testing | Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. *European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache* [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/growth/sectors/chemicals/epaa_en

EPAA partners & structure | Vnitřní trh, průmysl, podnikání a malé a střední podniky. *European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache* [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/growth/sectors/chemicals/epaa/partners_cs

Alternatives to animal testing | Cruelty Free International. Cruelty Free International | [online]. Dostupné z: <https://www.crueltyfreeinternational.org/why-we-do-it/alternatives-animal-testing>

Pokusy na zvířatech. *Pokusy na zvířatech* [online]. Dostupné

z: <http://www.pokusynazviratech.cz/>

Živočišné suroviny IV. díl - Testování na zvířatech | Econea blog. *E-shop s*

ekologickými produkty pro vaši domácnost | *Econea.cz* [online]. Dostupné

z: <https://www.econea.cz/blog/zivocisne-suroviny-iv-dil-testovani-na-zviratech/>

Zvítězili jsme! Evropa končí s kosmetikou testovanou na zvířatech! [online].

pokusynazviratech.cz, . Dostupné na < <http://www.pokusynazviratech.cz/konec-krute-kosmetiky-v-evrope.htm>>.